

Rapport

Focus Mattliden

- en kultursmedja för nyskapande verksamhet

Nina Gran

19.3.2021

Innehåll

1. Inledning	2
2. Om rapporten	3
3. Kort om Esbo	4
4. Sammanfattning och förslag	
4.1 Sammanfattning	5
4.2 Fyra förslag	6
5. Olika aktörers syn på Focus Mattliden	
5.1 Kulturpedagogiska aktörer	
5.1.1 Musikinstitutet Kungsvägen	7
5.1.2 Esbo Bygdens ungdomsförbund	7
5.1.3 Esbo bildkonstskola	8
5.1.4 Sydkustens ordkonstskola	8
5.1.5 Teaterskolan DOT	9
5.2 Barnkulturaktörer	
5.2.1 Unga Teatern	10
5.2.2 Teater Taimine	11
5.3 Övriga lokala aktörer	
Svenska Tekniska Vetenskapsakademien, Teknologföreningen,	12
Tekniska föreningen i Finland, Practicum, Svenska nu	13
6. Den svenska bildningssektorns syn på Focus Mattliden	
6.1 Bildningsförvaltningen, Esbo Arbis, ordföranden för Svenska Rum	13
6.2 Mattbergs daghem, Mattlidens grundskola, grundskolans elevkår, Mattlidens gymnasium	16
6.3 Ungdomsverksamheten i Esbo och Mattby	18
6.4 Den svenska kulturverksamheten	20
7. Kulturförvaltningens syn på Focus Mattliden	
Kulturdirektören och kulturchefen	20
8. Potentiella finansiärers syn på Focus Mattliden	
8.1 Svenska kulturfonden	22
8.2 Aktiastiftelsen i Esbo och Grankulla	23
8.3 Svenska Folkskolans Vänner	24
8.4 Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne	25
9. Jämförande erfarenheter från andra kulturhus	
9.1 Musik- och kulturskolan Sandels	25
9.2 Vindängens kultursal	27
9.3 Rastis´ allaktivitetshus	28
9.4 Teater Viirus och kvarteret Victoria	30
9.5 Teaterskolan DOT	30
9.6 Sydkustens ordkonstskola	31
10. Slutord, förslag och slutsatser	
10.1 Slutord	32
10.2 Fyra förslag	33
10.3 Slutsatser	35
Intervjuade	37
Kartbilder över Mattlidenområdet	39

1. Inledning

Föreningen Focus Mattliden rf. grundades 2017 för att formulera en vision för ett svenskt campus i anslutning till det svenska skolcentret i Mattliden och för att skapa förutsättningar för att det ska kunna förverkligas.

Föreningen har formulerat konceptet för Focus Mattliden på följande sätt:

Focus Mattliden är ett svenskt campus som öppet och aktivt kommunicerar med den mångkulturella omgivningen under alla tider av dygnet. Inom campus planeras utrymmen för utbildning, kultur, idrott och organisationsverksamhet samt boende för olika åldersgrupper, såväl samhällsstött som fritt finansierat. Visionen är en miljö där de olika verksamheterna och medborgarsamhället samverkar i en levande och dynamisk omgivning, och där rörligheten mellan de olika aktiviteterna är lätt och naturlig. Campus skall vara en grön miljö där alla, såväl barn som äldre, skall kunna röra sig tryggt.

Kärnan i det nya campus är ett kulturcentrum, en kultursmedja för barn och unga. Avsikten är att de olika kulturverksamheter som i dag finns på svenska i staden här ska kunna skapa nya former av kulturupplevelser, enskilt och tillsammans. Barnen i det nya dagis, som staden planerar att etablera på området, och eleverna Mattlidens skolor kan på ett unikt sätt bli självklara kultursmeder. Samtidigt ska kultursmedjan vara en betydande nod med egen profil i det finlandssvenska nätverket av kulturhus, -centra och -fabriker.

Föreningen vände sig 2017 till ett antal svenska och tvåspråkiga kulturaktörer för att få respons på konceptet. Mottagandet var överlag positivt, och det fanns en bra grund för att fortsätta planeringsarbetet. Eftersom området kring skolcentret saknar stadsplan, blev föreningens första uppdrag att få en sådan tillstånd. Staden beviljade i juni 2018 föreningen planeringsreservering för området och på basis av den har vi tillsammans med staden arbetat på ett stadsplaneförslag, för stadens beslutsprocess att ta ställning till. Det här förfaringssättet är kännspakt för Esbo. Arbetet med stadsplaneförslaget, dvs att skapa förutsättningar för kommande projekt såsom kultursmedjan, har tagit längre tid än vi initialt förväntade oss.

Trots att det ännu kan ta ett par år i anspråk innan vi har en stadfäst stadsplan, har vi nu velat ta följande steg och inleda det konkreta tankearbetet kring kultursmedjans innehåll och utformning. För detta vände vi oss till Nina Gran och bad henne komma med motiverade tankar kring vilken profil ett eventuellt kulturhus, en kultursmedja, i anslutning till Mattlidens skolcentrum borde ha. Det är den rapport vi nu har framför oss.

Henrik Wolff
Ordförande, Focus Mattliden rf.

2. Om rapporten

Denna rapport är beställd av föreningen Focus Mattliden rf, som även finansierat den tillsammans med Svenska kulturfonden. Syftet med rapporten är tudelat; dels vill föreningen specifikt utreda förutsättningarna och möjligheterna för att utveckla ny kulturverksamhet i Mattliden och dels vill man jämföra utmaningarna för detta eventuella projekt med de frågeställningar, som är och har varit aktuella för andra svenska kultur- och allaktivitetshus i huvudstadsregionen. Rapporten vill särskilt belysa de konkreta utmaningar och möjligheter som har uppstått i samband med etableringen av olika verksamheter i gemensamma utrymmen. Tanken är att man kan lära sig något nytt även av andras erfarenheter.

I rapporten diskuteras ett möjligt nytt campusområde på Mattlidenområdet. Rapporten fokuserar uttryckligen på framtida möjligheter för kulturverksamhet på området. En del respondenter talar om ett nytt koncept eller projekt och andra kallar den nya eventuella verksamhetspunkten Focus Mattliden.

Diskussionen böljar fritt och i rapporten visionerar man om allt från ett kulturhus med teaterscen, ett kulturcenter för olika målgrupper eller en kulturfabrik för konstverksamhet till en interaktiv kultursmedja eller en kulturskola för barns och ungas utövande av konst och kultur, eftersom formen för en eventuell ny kulturverksamhet i anslutning till skolcentret i Mattliden varken är fastställd eller definierad. Många av respondenterna för dock fram tanken om och behovet av någon form av kultursmedja, som uttryckligen kunde vara en plats för barn och ungas eget skapande och uttryck. Rapportskribenten har frågat, lyssnat och antecknat och sammanställt diskussionen till förslag och slutsatser som underlag för vidare planering.

Följande grundfrågor ställdes till respondenterna, med vissa variationer;

- Hur kunde Mattlidenområdet utvecklas, hurdan kulturverksamhet kunde passa där, varför?
- Hur kunde ny kulturverksamhet profilera sig i relation till redan existerande verksamheter?
- Vilka aktörer kunde driva kulturverksamhet i Mattliden och i samarbete med vem?
- Hur kunde bredden av och ekonomisk hållbarhet för ny verksamhet säkras långsiktigt?

Rapporten ska utgöra ett underlag för diskussioner kring och beslut om förutsättningar för ny kulturverksamhet och en ny stadsplan för Mattlidenområdet. Rapporten ska formulera frågor och förslag för föreningen Focus Mattliden att ta ställning till. Ordförande Henrik Wolff har representerat föreningen i det konkreta utredningsarbetet. Utredningsrapporten har haft en referensgrupp, som består av Stefan Ahlman, arkitekt

Jonas Geust, ingenjör, styrelsemedlem Focus Mattliden rf

Anki Hellberg-Sågfors, ansvarig producent och administrativ ledare

Sören Lillkung, verkställande direktör, Svenska Kulturfonden

Åsa Lindberg, FD, akademisekreterare, styrelsemedlem Focus Mattliden rf

Susanne Norrbäck-Råman, verksamhetsledare, styrelsemedlem Focus Mattliden rf

Björn Teir, projektledningskonsult

Johan Wallin, EM styrelsemedlem Focus Mattliden rf

Henrik Wolff, professor, styrelseordförande Focus Mattliden rf

Rapporten är skriven av FM Nina Gran, specialplanerare vid Kultur och Fritid på Helsingfors stad, med lång erfarenhet av konst- och kulturverksamhet, kulturpolitik samt sektoröverskridande kulturpedagogik.

Ett varmt tack till alla som bidragit med värdefulla synpunkter, idéer och tankar till rapporten och som kommenterat texten i olika skeden!

3. Kort om Esbo

Esbo är Finlands näst största stad med ca 290 000 invånare, av vilka ca 7 % är svenskspråkiga. Ett av stadens särdrag är att den består av fem separata stadscentra, som kombinerar den urbana miljön med småhusdominerade områden och med landsortsmiljön. En av stadens utmaningar är att den är splittrad på fem centra, som sinsemellan konkurrerar på olika sätt. Stadens strävar efter att balansera och utveckla serviceutbudet, så att invånarna ska ha god tillgång till tjänster för alla åldrar oberoende av bostadsområde.

En utmaning är att de olika stadscentren i viss mån konkurrerar med varandra, eftersom det inte finns ett entydigt centrum för staden. Hagalund uppfattades kanske tidigare som det mest betydande centret, men i dagens läge är också de andra centren starka och konkurrenskraftiga.

Esbo är en livskraftig stad, som växer snabbt. Antalet invånare med annat hemspråk än finska eller svenska ökar kraftigt och risken för växande skillnader mellan de olika stadsdelarna ökar likaså. Det finns en tilltagande risk för marginalisering och fattigdom, särskilt för barnfamiljer på vissa områden.

Flera internationella företag och särskilt högteknologiföretag har sina huvudkontor i Esbo och staden profilerar sig som ett centrum för kompetens, forskning och utveckling, med Aalto-universitetets campus som en mittpunkt. Utmärkande för Esbo är de mångsidiga naturområdena med havsstränder, skärgård, skyddade ödemarker och vattendrag på sjöplatån. Kulturlandskapen, den bebyggda miljön och naturområdena bildar en sorts miniatyr-Finland.

Mattbyområdet har en mångkulturell och flerspråkig befolkning och det talas ett hundratal språk i området. Det finns inget kulturhus i Mattby, men däremot ett allaktivitetshus för ungdomar. Huset är välfrekventerat av upp till 100 ungdomar per kväll och 80 % av ungdomarna har nyfinländsk bakgrund. Huset renoveras som bäst, men öppnar igen till hösten 2021. Köpcentret Iso Omena i Mattby är stort och välfrekventerat och lockar ständigt till sig mycket ungdomar.

Mattliden är det största svenska skolcentret i Svenskfinland med allt från småbarnspedagogik till grundskola och gymnasium plus ungdomsverksamhet och klubbverksamhet på samma område. Det betyder ca 650 plus 600 elever och 10 daghemsgrupper i samma komplex, vilket sammanlagt blir ca 1400 barn med familjer. Skolcentret ligger på gångavstånd från både köpcentret och allaktivitetshuset.

Verksamheten för den svenska bildningsenheten (Svebi) leds av bildningsdirektör Barbro Högström och nämnden för Svenska Bildningstjänster, som även ansvarar för finansieringen av denna helhet. Den svenska bildningen, den fria bildningen och kulturen bildar en egen autonom helhet i Esbo och i den ingår småbarnspedagogiken, grundskolorna, gymnasierna, den svenska ungdomsverksamheten, de svenska föreningsunderstöden, den svenska kulturverksamheten samt Esbo Arbis.

Kulturdirektör Susanna Tommila ansvarar för den allmänna kulturverksamheten i Esbo. Kulturförvaltningen flyttar under sommaren 2021 över till den nya enheten Livskraft. Även den finskspråkiga grundläggande konstundervisningen flyttar till den nya enheten och kommer i fortsättningen att underlyda kulturen i stället för den finska bildningen. Kulturförvaltningen stöder den professionella kulturen i Esbo, även till exempel de svenska teatrarna, med betydande verksamhets- och projektunderstöd och med olika typer av utrymmen, enligt sin kommunala kulturstrategi.

Många professionella kulturaktörer och allmännyttiga föreningar och organisationer i Esbo får även betydande projektunderstöd av finlandssvenska fonder och stiftelser.

4. Sammanfattning och förslag

4.1 Sammanfattning

Föreningen Focus Mattliden r.f. vill skapa förutsättningar för ny verksamhet i form av en ny stadsplan för området kring Mattlidens skolcentrum, vilket kunde medföra nya utrymmen för kulturverksamhet.

Många kulturpedagogiska respondenter uttryckte i rapporten sitt **intresse för att medverka i framtida kulturverksamhet på Mattliden** och man tyckte att ett nytt, brett verksamhetskoncept kunde medföra många spännande möjligheter. Rätt få hade dock en klar **vision om hur en ny verksamhet kunde skapas eller vem som kunde axla en huvudroll** gällande utvecklandet av innehåll och finansiering av ett nytt koncept. Många svar belyste **behovet av en mångspråkig och mångkulturell kulturverksamhet**. Det betyder att man borde **involvera även finsk- och flerspråkiga kulturaktörer i en helhetsplanering**. Orsakerna är dels att man då kunde uppnå en större diversifiering av kulturutbudet med till exempel fler konstarter och olika metoder, men man underströk också **behovet av ett större och bredare publik- och aktörsunderlag**.

De professionella kulturaktörerna poängterade att **ett nytt kultur- eller teaterhus medför specifika krav på specialutrymmen**. Frågor som **konstens autonomi och en egen konstnärlig profilering** i relation till annan verksamhet i eventuella delade utrymmen lyftes även fram. Man konstaterade att ett teaterhus behöver många olika komplicerade funktioner och utrymmen för att produktionsmaskineriet ska fungera optimalt. Teaterverksamhet är inte lätt att kombinera med annan verksamhet, om man ska dela på en fastighet under olika tider på dygnet, veckan eller året. Man betonade även **behovet av tillräckligt fysiskt och mentalt utrymme för konstnärligt skapande**. Barnteaterutövarna betonade också att det är **viktigt att skilja på konstnärlig respektive kulturpedagogisk verksamhet**.

Bildningsaktörerna var ense om att **barn behöver kulturupplevelser och mångfald** för att växa till vidsynta och accepterande vuxna och att alla ytor för barn och unga är "money in the bank". Man konstaterade att helhetsskapande undervisning enligt läroplanen kräver kultur- och andra aktörer för att genomföras på ett lyckat sätt. Man betonade också behovet av konst- och kulturpedagogik i undervisningen och efterlyste ett kreativt och **mångprofessionellt samarbete mellan lärare och kulturpedagoger**. Särskilt ungdomars behov av skapande kulturverksamhet och egna hobbyer för att utveckla självkänsla, identitet och välmående lyftes fram. Många ungdomar mår dåligt och verksamhet som förstärker samhörighet och empati behöver utvecklas. Även därför diskuteras **den nya Esbomodellen för fritidsaktiviteter** just nu i staden.

Grundskolans elever, som elevkåren intervjuat, var intresserade av **verksamhet i nya bild- och musiksalar**, men också av **dans och rörelse, drama och teater, cirkuskonst, media- och ordkonst**.

Ungdomsaktörerna betonade att det **inte är enkelt att kombinera barn- och ungdomsverksamhet med olika fokus**. Man poängterade också att mångkulturella målgrupper varken är enhetliga eller lätta att fånga upp, vilket ofta gör att de kommunikativa processerna ofta är långsamma och resurskrävande. Mångkulturellt arbete påverkar allt från attityd, framförhållning och rekrytering till processer, metoder och fortbildning. **Mångkulturellt arbete kräver ett interkulturellt helhetstänkande, som ska genomsyra hela verksamhetskulturen**. Det behövs mer kompetenshöjande fortbildning och praxis på detta område.

De övriga lokala aktörerna signalerade ett visst intresse för att kombinera konst och vetenskap, men med många **ekonomiska och geografiska förbehåll**. Det framgick att mycket teknologicentrerad verksamhet redan är koncentrerad till Otnäs. Många aktörer betonade att **Esbo har flera jämnstarka stadscentra**.

4.2 Fyra förslag (finns även i punkt 10.2)

1. Utveckla en ny mångspråkig och –kulturell kulturskola på Mattlidenområdet

Satsa på att bredda utbudet av konstarter för att utveckla en modern och kreativ kulturpedagogisk undervisning på flera språk. Omvandla även finskt substanskunnande till ny svensk verksamhet.

Fördelar: Nya målgrupper med barn och unga kunde nås med en bredare verksamhet, en intressant profilering som resurscentrum för flerspråkig kulturpedagogik kunde utvecklas och en högprofilerad kulturskola med en ambitiös utbudspalette kunde väcka intresse både lokalt och nationellt.

Nackdelar: En kulturskola har avgiftsbelagd verksamhet och är därmed inte tillgänglig för alla intresserade. Det här är en stor utmaning särskilt gällande mångkulturella och resurssvaga målgrupper. Det kan också vara utmanande för gamla aktörer att förnya sig, att frångå revir- och konkurrenstänkande, att förmå expandera och samarbeta på nya sätt. Nya verksamheter kräver en god stress- och risktolighet.

2. Skapa ett mångsidigt hus för gratis kultur- och fritidsverksamhet enligt Esbomodellen

Satsa på att utveckla huset till ett resurscentrum för en experimentell pröva på– kulturpedagogik enligt fritidsmodellen i Esbo och befäst rollen som en flerspråkig aktör även i ett nationellt sammanhang. Kanske kunde man utveckla hybridmodeller för både fysisk och digital verksamhet för en större målgrupp.

Fördelar: Huset kunde bli ett intressant experimenthus för mångspråkig kulturverksamhet med låg tröskel, vilket är något som behövs med tanke på barns och ungas välmående, och som de flesta kommuner och kulturfinansiärer därför är intresserade av. Det finns ett klart momentum för detta just nu, när forskning visar att barn och unga mår dåligt, känner sig ensamma och behöver utveckla empatiska relationer. Eventuellt kunde man ytterligare komplettera med kulturverksamhet på svenska för specialbarn, vilket också är en aktuell nisch att fylla. I så fall kunde man rikta sig till specialbarn i hela huvudstadsregionen.

Nackdelar: Det är krävande att skapa en bas för en helt ny sorts verksamhet och att hitta kompetenta och lämpliga drivkrafter och aktörer för detta. Pilotverksamhet kräver visioner, tid, mod och resurser.

3. Skapa ett flerspråkigt och mångkulturellt barnkulturhus som ett resurscentrum för svenskspråkig integrations- och ungdomsverksamhet

De svenskspråkiga integrationsstigar kan i bästa fall skapa grogrund för många helt nya verksamheter.

Fördelar: Man kunde skapa ett nytt, intressant koncept ur en nationell svensk integrationssynvinkel.

Nackdelar: Skolcentrets barn och unga skulle inte vara huvudmålgruppen för den nya verksamheten. Det kan vara utmanande att kombinera både barn- och ungdomsverksamhet i samma hus, att rekrytera kompetent personal och att hitta ett fungerande, brett fokus för en ny, mångspråkig verksamhet.

4. Profilera Mattliden som ett kulturpedagogiskt resurscentrum för både barn- och seniorkultur

Gör huset till en föregångare som ett resurscentrum för generationsöverskridande kulturverksamhet.

Fördelar: Man kunde skapa ett nytt framtidsorienterat må bra-koncept med många samarbetsparter.

Nackdelar: Tiden är kanske inte ännu mogen för nya verksamhetsmodeller, där fördelningen av och ansvaret för finansieringen är oprövad mellan olika aktörer inom kultur- respektive socialsektorn. Kunde kulturell interaktion på lång sikt komplettera eller till och med ersätta mediciner och sociala stödåtgärder?

5. Olika aktörers syn på Focus Mattliden

5.1 Kulturpedagogiska aktörer

5.1.1 *Viktigt att kartlägga kulturfältets behov*

”Musikinstitutet Kungsvägen tycker att det är fint att man försöker kartlägga kulturfältets behov och önskemål med en rapport. Idén om en ny kulturfabrik stöder vi från musikinstitutets sida fullt ut. Att samla flera konstutbildningar under samma tak, med en närhet till Mattlidens skola, kunde vara en fördel för alla parter. Musikinstitutet (MIK) är i stort behov av nya utrymmen, framför allt när Stockhuset försvinner i och med att det här projektet framskrider. Det är av yttersta vikt att vi kan ha en stor mängd undervisning intill Mattlidens skolor”, säger rektor Patrik Smulter.

”Vi ser också en stor möjlighet till samarbeten med grund- och gymnasieskolan på Mattliden. MIK kan inte flytta hela sin verksamhet till den nya smedjan, men förhoppningsvis kunde vi ha en avsevärd andel av vår undervisning i de nya utrymmena när de är klara. MIK har undervisning på flera ställen i Esbo och den här undervisningspunkten kunde ersätta det nuvarande Stockhuset, som är föråldrat. Vi vill gärna samarbeta med andra konstarters utbildningar, såsom bildkonstskolan och Unga teatern, om de har intresse och möjlighet att komma med i den nya smedjan. Ett nära samarbete med den här verksamheten vore väldigt fint och kunde förhoppningsvis stärka även den musikaliska utbildningen som MIK ordnar. Gemensamma projekt som stöder allas verksamhet vore viktiga att utveckla, Framförallt mångspråkig kulturpedagogik kommer att behövas mera i framtiden, eftersom Esbos befolkning ökar, men antalet svenskspråkiga inte gör det, utan ökningen utgörs av finskspråkiga invånare och andra språkgrupper.

Vid MIK har vi under många år haft ett nära samarbete även med finskspråkiga musikinstitut i Esbo, något som vi gärna fortsätter med. Det vore fint att utveckla kulturpedagogik även för andra språkgrupper. Vi har en del elever med andra modersmål än svenska och finska, men vårt huvudsakliga undervisningsspråk är förstås svenska. Samarbeten mellan olika konstarter kommer utan vidare att poängteras allt mer i framtiden. Vi ska också som läroanstalt visa på möjligheter för barn och unga att utvecklas som människor genom olika konstformer, inte bara genom musiken. Ett sådant här hus vore väldigt viktigt för Esbo och skulle utan vidare stärka möjligheterna att bedriva högklassig kulturpedagogik”, avslutar Patrik Smulter.

5.1.2 *Ett kulturhus med verksamhet för alla åldrar*

”Focus Mattliden skulle passa bra in i EBUF:s verksamhet och vi är intresserade av att erbjuda grundläggande konstundervisning i teaterkonst inom ramen för verksamheten i det nya huset, ifall vi får det tillståndet. Vi är också intresserade av eventuella repetitionsutrymmen för Finns sommarteater, då det behövs ändamålsenliga utrymmen för t.ex. dansövningar. I mån av möjlighet kunde vi även ordna annan fritidsverksamhet för barn och ungdomar i huset. De ekonomiska ramarna har inte preciserats för oss, så t.ex. nya hyreskostnader är svåra att ta ställning till. För tillfället repeterar Finns sommarteater på veckosluten utan kostnad i EBUF:s eget hus Stockhuset i Mattby under de tider som Musikinstitutet Kungsvägen inte behöver huset”, säger verksamhetsledare Martina Gardberg på **Esbobyggdens Ungdomsförbund**.

”EBUF är intresserade av ett starkare samarbete med övriga kulturaktörer i Esbo och vi samarbetar redan mycket med vårt eget musikinstitut. Vi utvecklar gärna Finns sommarteater och Teaterskolan i Esbos verksamhet i framtiden och ser gärna att det kan ordnas större teaterproduktioner i ett nytt hus på hösten

eller vårvintern. Ett samarbete med någon etablerad teater kunde ge en ny scen för deltagare i utbildningen, utöver produktioner i uf-husen, Finns sommarsteater och samarbetsprojektet TaDam via MIK. Att vara med i Focus Mattliden kunde ge möjligheter till större och delad marknadsföring och huset kunde ge en möjlighet för barn i olika åldrar att samtidigt delta i verksamheter. Esbo stads svenska bildningstjänster var tidigare intresserade av en Luckan-tjänst eller något liknande med EBUF som upprätthållare och vi är fortfarande intresserad av den idén.

EBUF har verksamhet för alla åldrar, men vår hobbyverksamhet riktar sig till barn och ungdomar. Det vore bra att kunna samarbeta med andra aktörer som t.ex. Esbo Arbis, så att man under vissa dagar eller kvällar kunde erbjuda samtidig verksamhet åt hela familjen. Då kunde barnen delta i t.ex. Teaterskolans verksamhet medan föräldrarna deltar i Esbo Arbis' verksamhet, vilket kunde främja hela familjens välmående. Teaterskolans verksamhet sker mest direkt efter skolan eller på eftermiddagen medan Finns sommarsteaters repetitioner brukar vara på kvällar och veckoslut. Vi är litet förvånade över att en direkt konkurrent som Teaterskolan DOT också är tillfrågad, då det inte finns tillräckligt med kunder för flera utövare av grundläggande teaterundervisning på svenska för exakt samma målgrupp i Esbo.

Vi är intresserade av egna utrymmen i ett nytt hus med gemensamma mötes- och köksutrymmen. Vår verksamhet riktar sig till alla åldrar och det vore bra att kultursmedjan också gjorde det. Om man ordnar olika aktiviteter behövs också kostnadsfria, trevliga vardags- och samlingsutrymmen. Bara ett café räcker inte, utan något litet bibliotek eller bokbytarhyllor så att man kan träffa andra samtidigt eller sitta ner och läsa, studera eller jobba medan barnet har sin hobby. Då barnen deltar i teaterlektioner kunde de vuxna delta i andra aktiviteter. På dagarna kan elever och studeranden sitta och läsa i biblioteksutrymmet. För att verksamheten ska fungera måste det vara möjligt att lämna saker i så att ledare inte måste ta med sakerna varje vecka. För timlärarna måste det även finnas personalutrymmen.

Vi samarbetar redan med MIK och fortsätter gärna det samarbetet även i framtiden. Utöver det samarbetar vi gärna med andra föreningar som hjälper oss utveckla vår kulturverksamhet eller t.ex. kan stöda och vidareutbilda våra teaterpedagoger. Finns sommarsteater samarbetar gärna med andra teatrar och produktionsteamet består oftast av personer som jobbar på eller med andra teatrar.

Vi ser att den svenskspråkiga kulturen och kulturpedagogiken också i framtiden är stark, men att den fortsättningsvis kommer att utvecklas i de olika lokala centren i Esbo. Om det t.ex. finns en teatergrupp för en viss ålders barn i Köklax, så deltar nog barnen i den istället för Mattby. Vi ser gärna att det ordnas kultur-, konst-, rekreations- och fritidsverksamhet för alla åldrar på svenska i Esbo", konkluderar Martina Gardberg.

5.1.3 Bildkonstundervisning även på svenska

"Olisimme mielellämme antamassa kuvataiteen ja muotoilun opetusta aina päiväkotii-ikäisistä 20 vuotiaisiin molemmissa opintopoluissa ja olisi tosi upeata, jos voisimme antaa niitä myös ruotsinkielisille lapsille ja nuorille. Teemme kiinteää yhteistyötä Aalto-yliopiston sekä kuvataiteen että muotoilun laitoksen kanssa", säger rektor Maritta Poijärvi på **Esbo bildkonstskola**.

"Meillä on myös maksullista avointa kurssitoimintaa, jota voisimme järjestää jatkossa enemmän myös ruotsinkielisenä. Minusta olisi erittäin tärkeätä tarjota kuvataiteen ja muotoilun opetusta myös ruotsinkielisille lapsille ja nuorille Espoossa. Kannatan kaikenlaista yhdessä tekemistä ja yhteistyötä yli kieli- ja kulttuurirajojen", avslutar Maritta Poijärvi.

5.1.4 Det behövs en struktur för samarbete

"Det är bra med ett kulturhus med en mångfald av kulturaktörer, som kan skapa innehåll och verksamhet för invånarna i lokalområdet. För att verksamhet ska kunna utvecklas måste det finnas förutsättningar för

alla aktörer att fungera på lika villkor i huset. Det bör finnas ett fungerande system och en struktur för samarbete. Någon måste ha ansvar för att sammankalla alla till gemensamma möten och regelbundna träffar”, betonar rektor Monica Martens-Seppelin på **Sydkustens ordkonstskola**.

”Focus Mattliden kunde ge oss synergier och samarbetsmöjligheter med andra kulturaktörer samt mer ändamålsenliga utrymmen för vår verksamhet. Att samla flera konstutbildningar under samma tak skulle skapa goda förutsättningar för konstöverskridande samarbete och vara en fördel för alla parter. En mångsidig och intressant verksamhet lockar till sig fler deltagare och besökare. Sydkustens ordkonstskola kunde erbjuda ordkonstverksamhet för olika åldersgrupper, främst för barn och unga. Vi har för tillfället en ordkonstgrupp för Mattlidens elever som träffas i Äppelbiblioteket en gång i veckan. Vi har intresse och möjlighet att ordna även t.ex. Rimjam och Babypoesi för de yngsta med sina föräldrar och ordkonstundervisning som hobbyverksamhet för skolelever.

Ordkonstskolan kunde också erbjuda prova-på-verkstäder eller mera projektartade aktiviteter och enskilda eller återkommande evenemang själva eller tillsammans med andra. Som exempel kan nämnas läger, Poetry- och storyslams, poesikvällar, temakvällar, Unga poeters sällskap, ordkonstshow, författarsamtal, bokcirklar, skrivarkurser, mm. Förutom ovannämnda ordnar Sydkusten också olika möten, träffar, kurser och seminarier för olika målgrupper som lärare, småbarnspedagoger, eftisledare, kulturarbetare, m.fl. Vi är intresserade av lämpliga utrymmen att hyra eller använda till skäligt pris för dylik verksamhet. Ekonomiska frågeställningar och kostnader för aktörer är svåra att ta ställning till i detta skede. För tillfället ordnar vi ordkonstundervisning i lokaler som är kostnadsfria, som skolor och bibliotek.

Samarbete är en viktig del av vår verksamhet och vi är öppna för nya former av samarbete och verksamhetsmodeller. Samarbetsparter i Esbo kunde vara och är redan nu t.ex. bibliotek, skolor, daghem, Teaterskolan DOT, övriga konstskolor i Esbo (särskilt MIK, EBUF och Vantaan sanataidekoulu), Unga Teatern, kommunens bildningssektor och många andra lokala kulturaktörer”, sammanfattar Monica Martens-Seppelin.

5.1.5 Ett nytt svenskt barnkulturhus

”Vi är ett dramapedagogiskt kompetenscenter inom tillämpad drama och teater, som ordnar undervisning för barn och unga, men också för vuxna och seniorer. Vi samarbetar gärna med andra organisationer i form av olika projekt, utbildningar eller samarbete inom publikarbete och kulturarv. Vi samarbetar också gärna med bildningssektorn och kan erbjuda undervisning, fritidsverksamhet och kulturupplevelser inom svensk småbarnsfostran och skola i förhållande till de nya läroplanerna samt fortbildning för lärarna”, säger rektor Anne Sandström på **Teaterskolan DOT**.

”Det vore fint med ändamålsenliga och tillräckligt stora utrymmen och inspirerande samarbete med och för andra organisationer. I framtiden kunde vi ha olika verksamhetspunkter i huvudstadsregionen, men vi vill också stanna kvar i Helsingfors. Teaterskolan DOT kunde kanske erbjuda grundläggande konstundervisning i teaterkonst även i Esbo? Många kulturaktörer i Esbo har vi redan samarbetat med och vi samarbetar gärna med ännu flera.

Kanske Focus Mattliden kunde fungera som ett svenskspråkigt barnkulturhus dit daghem- och skolgrupper kommer till undervisningskopplad verksamhet under dagarna, barn deltar i fritidsverksamhet på eftermiddagarna och som bjuder på konstupplevelser för familjerna på kvällarna? Där kunde också ordnas fortbildning för pedagoger och konstnärer, det kunde vara en samlingspunkt för svenskspråkiga och andra där man kan mötas, där föräldrar kunde vänta på sina barn i ett café, eller i ett bibliotek eller liknande”, funderar Anne Sandström.

5.2 Barnkulturaktörer

5.2.1 *Ett nytt kulturpedagogiskt resurscentrum*

”Det finns både goda och lockande sidor i det som vi vet om projektet Focus Mattliden idag jämfört med **Unga Teaterns** nuvarande lokaliteter i Klobbskog, men det finns också fördelar med Klobbskog, som teatern gjort till sin”, inleder Unga teaterns styrelseordförande Silja Borgarsdottir-Sandelin.

”Fördelar, som eventuellt kunde uppfyllas på Mattlidenområdet, är närheten till skola och daghem, bättre kommunikationer, moderna utrymmen, som kunde tillåta mer modern teater och moderna lösningar i verksamheten, friskare utrymmen för vår personal och bättre tillgänglighet. Fördelar med Klobbskog å andra sidan är den unika miljön med husen och trädgården, som kanske uppfattas som Unga teaterns brand? Klobbskog är känslomässigt viktigt för en del aktörer i branschen och det är billigare och kanske mer personligt att driva barnteaterverksamhet där.

Utmaningar med Mattliden är hyran för de eventuella nya utrymmena - vad skulle vi betala och har vi råd med det eller är skillnaden värd våra utgifter idag? Vi har inga stora biljettintäkter att leva på och behöver därför ha så låga fasta kostnader som möjligt för väggarna för att verkligen kunna satsa på konsten och det vi vill erbjuda vår publik. Utmaningarna med Klobbskog är om Esbo kommer att renovera husen och om Esbo fortsättningsvis låter Unga Teatern foga över utrymmena där och till vilket pris?

Nya utrymmen på Mattlidenområdet skulle förhoppningsvis vara mer moderna. Det skulle säkert kräva mer resurser för det nya kulturhusets och teaterns egen teknik. Tillsvidare har Esbo gett starka signaler i både ord och handling om att de vill hålla Unga Teatern kvar i Esbo och det känns som ett genuint intresse från stadens sida. Den svensk- och tvåspråkiga befolkningen är också betydande i Esbo. Unga Teatern ser positivt på sin egen framtid, för syftet med barnteaterverksamheten är klart och tydligt och det finns en efterfrågan på tjänsterna.

Trots många utmaningar, främst ekonomiska, under de senaste 5-10 åren, upplever jag att teatern nu har en bra och ansvarstagande administration, en stabil grund och en fantastisk konstnärlig kapacitet. Med en hållbar ekonomi, som står på en stadig grund med flera olika finansieringskällor, kan vi se med tillförsikt på framtiden”, sammanfattar Silja Borgardottir-Sandelin.

”Unga Teaterns uppgift är att spela högklassig teater för barn och ungdomar i alla åldrar. Teatern har sextio år på nacken och vill axla rollen som föregångare, vägvisare, banbrytare. Vi vill stå med fötterna i traditionen och med blicken mot framtiden. Vi verkar i Esbo, men för hela landet och vi spelar våra föreställningar på både svenska och finska. Unga Teaterns föreställningar och publikarbete når ut till skolor, daghem och familjer”, inleder Anki Hellberg-Sågfors, administrativ chef på Unga teatern.

När man bygger ett kulturhus är det viktigt att utgå från användarnas behov. Ifall Unga Teatern skall ha verksamhet i kulturhuset är det av avgörande betydelse att ha Unga Teatern med i planeringen och att planeringen är lyhörd för teaterns behov. Focus Mattliden kan bli ett fint kulturcentrum i Esbo och Unga Teatern önskar ha verksamhet i det nya kulturcentret.

Fördelar med ett nytt kulturcentrum på Mattliden kunde vara att dela moderna utrymmen i samverkan med andra, både inom konst, kultur, pedagogik, specialpedagogik och andra verksamhetsområden. Vi ser många möjligheter till samarbete, vilket kunde underlättas genom ett gemensamt kulturcenter. En möjlighet är att Focus Mattliden kunde vara stället där man repeterar in och startar turnéföreställningar som sedan skickas ut på turné. Här skulle Unga Teatern gärna vara den koordinerande parten. Läget är en fördel och det är lätt för familjer att komma till Mattby med kollektivtrafiken. Finlands största svenskspråkiga skolcentrum är granne med det kommande kulturhuset. Ett nybyggt hus utrustad med den senaste scentekniken är definitivt en fördel och synlighet i gatubilden i Mattby kunde också vara en fördel.

Nackdelar kan vara om man vill ha barnteaterverksamhet i huset ifall huset inte är byggt för det ändamålet. När många aktörer skall samsas under samma tak är det ofta en stor utmaning att få tidtabellerna och fördelningen av utrymmen att fungera. Det blir ibland trångt på Lillklobb, och då kunde nya utrymmen i Mattliden underlätta. En risk är att det blir kaotiskt med många aktörer under samma tak. Man skall aldrig tappa bort hjärtat i det man gör och det är en risk vid en flytt att tappa teaterns identitet. En stor risk vid en eventuell flytt skulle vara att teatern inte skulle få hyreskostnaderna täckta i de nya utrymmena. Nu verkar teatern i Esbo stads gamla utrymmen på Lillklobb och staden kan inte garantera ett hyresbidrag i helt nya utrymmen för de kommande åren”, avslutar Anki Hellberg-Sågfors.

Teaterns konstnärliga ledare Meri Anna Hulkkonen fortsätter: ”Vi ser mycket positivt på framtiden för svensk-, två- och mångspråkig kultur i Esbo. Teatern har språk och identitet som tema under 2021. Unga Teatern ser med tillförsikt på sin framtid och utvecklar scenkonst, teaterpedagogik, utomhuspedagogik, turnéverksamhet. Vi vill bli mer nordiska och internationella och vi verkar med statliga, kommunala och privata verksamhets- och projektbidrag. Våra verksamhetsingredienser är arbetsro och konstnärlig integritet, långsiktig planering, en kompetent och mångsidig styrelse, en professionell personal och goda samarbetsparter.

Vi vill samarbeta med alla som kontaktats gällande Focus Mattliden -utredningen och vi vill gärna vara den part, som koordinerar samarbetet. Vi samarbetar gärna med andra barnkulturaktörer, konstskolor och andra barnteatrar. Vi tycker att ett samarbete med Aalto skulle vara givande, t.ex. gällande arkitektur och urban kultur. Unga Teatern vill i framtiden ordna en barnkulturbiennal och det nya kulturhuset kunde vara en bra plats för detta.

Focus Mattliden kunde kanske också utvecklas till ett pedagogiskt, kreativt center för barn med specialbehov. Det saknas helt på svenska i Finland och dessa barn har ett mycket begränsat utbud av fritidsverksamhet. Ifall man väljer denna linje för Focus Mattliden, är Unga Teatern gärna med via turnéverksamhet och publikarbete också för den målgruppen”, sammanfattar Meri Anna Hulkkonen.

5.2.2 Ett bredare och mer inkluderande upplägg

”Teater Taimine har sedan 2019 egna utrymmen med en liten sal, lager, kontor och verkstad i Hagalund. Detta är vårt hem och en flytt till Mattliden är inte aktuell, eftersom vår kärnverksamhet går ut på att turnera. Däremot kan vi bra tänka oss att då Mattlidens skolor beställer våra föreställningar kunde de ske i Focus Mattlidens utrymmen. De årliga besöken i Mattlidens skolcentrum, om vi räknar med daghemmet, högklasserna samt gymnasiet, är 3-4 stycken”, säger Teater Taimines teaterchef CG Wentzel.

”Taimine har en egen infrastruktur och är fokuserad på sin uppgift. Vi samarbetar mycket, men samsamsaktörerna kompletterar vårt uppdrag och är aktörer ur andra branscher. Detta för att synergieffekterna skall ha genomslagskraft och få så stor bredd som möjligt. Vi har redan mycket ändamålsenliga utrymmen och är uttryckligen en turnéteater. Vi besöker ofta olika kulturhus och kommer gärna som sporadisk gäst till Mattliden.

Vi ser positivt på framtiden för den svenska kulturen i Esbo. Vår uppgift är explicit att producera finlandssvensk nyskriven dramatik. Vi spelar på svenska i svenskspråkiga skolor, men även på svenska i finspråkiga skolor för att levandegöra svenskan. Ibland översätter vi pjäser till finska och sprider finlandssvensk dramatik den vägen. Vår senaste produktion, som är en sångafton, uppförs på svenska, finska, ryska, engelska och arabiska. Det finns absolut utrymme för och ett behov av mångkulturell kultur- och kulturpedagogik av idag.

Det finns dock fem olika centrum i Esbo med välfungerade utrymmen och det upplägget fungerar fint. Att bygga ett finlandssvenskt fort är inte ändamålsenligt, då går man emot den positiva utveckling som finlandssvenskan som språk upplever just nu. Om man väljer att bygga ett allaktivitetshus borde tanken vara ett bredare och mer inkluderande upplägg.

Taimine är självklart en förespråkare för varierande kultur för en bred publik, men vi tror inte att vi själva direkt påverkas av ett nytt kulturhus vid Mattliden. Våra första tankar kring huset förde oss till behovet – för vem byggs huset, är det lättillgängligt för alla esbobor, tävlar det med t.ex. Vindängen och i så fall varför eller har huset en helt ny grundidé som vi inte är bekanta med? All vettig kulturverksamhet som tillför ett mervärde är välkommen. Dock tror jag själv inte riktigt på den glansbild som man kanske ser framför sig, för aktörerna som nämns är rätt så fästa vid och etablerade i sina egna nuvarande utrymmen. Att lägga ett för stort fokus på att vi aktörer ska fylla ett nytt hus kan bli fel. Själv tror jag att Mattlidens skolcentrum självt har den största nyttan av ett nytt kulturhus.

Teater Taimine har arbetat mycket målmedvetet för att samverka och samarbeta i snart 20 år. För tillfället är vi uppkopplade med ett tiotal instanser och aktörer och är nöjda med det. Våra pågående projekt och planer sträcker sig till slutet av 2023. Det är bra att denna utredning görs med tanke på t.ex. Busholmen, där kulturcentret byggdes utan att man hade kopplat in vare sig en huvudaktör eller andra aktörer innan. Processen med att hitta någon som skulle driva verksamhet i de utrymmena var minst sagt märklig”, avslutar CG Wentzel.

5.3 Övriga lokala aktörer

Småskalig verksamhet, samarbete och utrymmesfrågor

”Ett fokusområde för **Svenska Tekniska Vetenskapsakademien i Finland** är att stöda skolvärlden. I nuläget är det medelst STV skolstipendier som kan sökas på våren och hösten, STV Lärarpris samt evenemangen TekNatur för elever och SIC seminarium för lärare. I den mån som vi kan koppla ett samarbete till vår egen verksamhet så är vi intresserade. Det kunde då exempelvis vara fråga om teknikverkstäder, kodarklubbar, experimentklubbar och i förlängningen att lära ut företagsamhet och skapa startups. Detta kan ske redan i nuläget, om aktörer som vill idka dylik aktivitet kopplat till teknik och naturvetenskap ansöker om stipendier. Vi har inte i nuläget dokumenterat beslut på att utveckla nya samarbetskoncept, men att i något skede samarbeta med andra aktörer med liknande intresseområden som STV ser jag nog vara möjligt”, säger Åsa Lindberg, akademisekreterare vid STV.

”Kunde kulturcentret i samarbete med skolan vara ett led i att få fritidsaktiviteter för skolelever att ske direkt efter skoldagen, enligt koncept som har införts på Island och även i USA, där det finns en uppsjö av klubbverksamhet kopplat till skoldagen? Då många aktörer med olika bakgrund samlas finns det möjlighet till gränsöverskridande verksamhet, typ konst möter teknik, så att man i begreppet kultur inkluderar även annan verksamhet. Överlag känns det spännande ifall det är möjligt att samla olika aktörer samt både gamla och unga användare av centret”, sammanfattar Åsa Lindberg.

Teknologföreningen kunde möjligen vara intresserad av att ordna verksamhet, som väcker gymnasieelevers intresse för studier på Aalto universitetet och för Teknologföreningen. Även företags- eller programmeringsverkstäder kunde vara möjliga, ifall man hittar resurser för det. Dock är TF:s verksamhet och infrastruktur i första hand koncentrerad till Otnäs”, säger Edvard Ohlström, ordförande för TF.

Tekniska föreningen i Finland och **TFiF-stiftelsen** tycker att Focus Mattliden låter som ett intressant projekt, men vårt fokus är i första hand riktat på Otnäs. Vi kan tänka oss eventuellt småskaligt samarbete ifall en annan intressent tar initiativ till projekt eller verksamhet som tangerar teknik. Då kan vi eventuellt stöda projektet på ett hörn, men våra muskler räcker dock inte till att initiera egna nya projekt utöver de som vi redan har, säger Annika Nylander, verksamhetsledare på TFIF.

”Eftersom **Prakticum** inte längre får hyra utrymmen i Mattliden på grund av skolcentrets utrymmesbrist kan vi inte längre med säkerhet säga att vi i framtiden är intresserade av att etablera oss där, då vi nu söker andra utrymmen i till exempel Grankulla”, säger Laila Andersson, rektor för Prakticum.

”Det är välkommet att det finns en vilja att stöda svenskspråkig kulturverksamhet i Esbo. Centrala frågeställningar i sammanhanget är säkert hur ett kulturcentrum når ut till det omgivande samhället och vilka behov kulturaktörerna själva har”, menar projektchef Mikael Hiltunen på **projektet Svenska nu**.

”Svenska nu stöder svenskundervisningen i finskspråkiga skolor genom att introducera eleverna till den svenskspråkiga kulturen i både Finland och Sverige. Vi erbjuder skolorna inspirerande svenskspråkiga program som motiverar eleverna att använda den svenska de kan. I programutbudet ingår allt från workshops och föreläsningar till teater- och musikföreläsningar. Utgångspunkten för vår verksamhetsfilosofi är att kulturen erbjuder en intressant ingång till svenska språket. Vi har belägg på att metoden fungerar. År 2021 inleder vi tredje året av en specialsatsning i huvudstadsregionen, där vi med stöd från Stiftelsen Tre Smeder, Aktiastiftelsen i Esbo-Grankulla och Aktiastiftelsen i Vanda kan erbjuda regionens finskspråkiga elever besök till kulturinstitutioner, naturskoldagar och matlagningsworkshops på svenska samt även fortbildning för svensklärare. Projektet har varit framgångsrikt och vi hoppas på fortsatt finansiering.

Nätverket Svenska nu koordineras av Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland. Med andra ord bidrar Svenska nu till Hanaholmens programverksamhet och nätverkets medarbetare har arbetsutrymmen i kulturcentret. Svenska nu samarbetar med svenska och finländska kulturaktörer som kan genomföra svenskspråkiga programhelheter i finskspråkiga skolor. Programmet ska vara relevant för svenskundervisningen. Verksamheten utvärderas regelbundet och vi är öppna för programförslag från kulturfältet”, avslutar Mikael Hiltunen.

6. Den svenska bildningssektorns syn på Focus Mattliden

6.1 Bildningsförvaltningen, Esbo Arbis och ordföranden för Svenska Rum

Den svenska bildningen är en helhet

”Jag sökte mig till Esbo år 2001, för att jag trodde på kontinuitet inom livslångt lärande och ville utveckla helheten och samarbetet så, att läroplanen skulle synas i det vardagliga arbetet. Sedan dess ordnar vi ledarmöten för alla skolledare och förmän vid samma bord i samma team, för att alla ska veta vart vi är på väg och för att den öppna kommunikationen ska fungera. Alla delar skapar en dynamisk helhet, läroplanen för varje helhet syns i vardagen och alla ledare drar åt samma håll”, inleder direktör Barbro Högström på **Svenska bildningstjänster**.

”Mattliden är ett stort skolcentrum med småbarnspedagogik, skola, gymnasium, ungdomsverksamhet och klubbverksamhet. Här finns 740 elever, 600 studerande och 7 barngrupper med totalt omkring 120 barn i samma skolcentrum / komplex, det blir sammanlagt ca 1400 barn med familjer. Synergier är viktiga och det finns många fina exempel på det även från Vindängens kulturcentrum. En kultursmedja på Mattliden kunde utgöra en bredare bas för olika slags verksamhet, eftersom det finns många naturliga aktörer här. Kanske det kunde bli ett nytt kulturgymnasium? En annan tanke är att man utvecklar annan grundläggande konstundervisning än musik, som till exempel teater här. Det är framför allt en politisk fråga, liksom också Finlandsmodellen med hobbyverksamhet för alla barn på skolområdet efter ordinarie skoltid. Barn och ungas utveckling kunde gynnas av att arbeta med teater och vuxna med dramakompetens. Vi är intresserade av ett samarbete med till exempel Unga Teatern och kultursidan. Vi behöver lära oss mera om

varandra och det första steget kunde vara att mötas och utbyta tankar om eventuella konkreta samarbeten. Olika enkäter visar att barn gärna ville utöva bland annat cirkus, dans, bildkonst och film. Kunde en eventuell bildkonstsal och en musiksal hyras av skolan under dagen, typ kl. 8-15, och vissa eftermiddagar och kvällar av Arbis och andra aktörer? Kunde ett skolbibliotek ingå i en ny byggnad?

Aalto-universitetet är också intressant i sammanhanget, särskilt gällande synergier med startup-verksamhet och eget företagande. Kanske ungdomar kunde verka som företagare i ett café? Ett mångspråkigt och –kulturellt publikunderlag passar oss bra, vi vill inte vända ryggen till det finska, trots att vi utvecklar verksamhet på svenska. Det är bra om andra blir nyfikna på det svenska, för inklusion är viktigt och vi har ett gott samarbete med den finska skolsidan, t ex i Monikko, så även finska aktörer är välkomna till Mattlidenområdet.

Kunde Arbisundervisningen beaktas i byggandet, så att man exempelvis kunde ha ostörd språkundervisning samtidigt med annan verksamhet? Extern finansiering behövs för daghemmet, där staden kunde hyra utrymmen för småbarnspedagogiken. Om möjligt kunde även Arbis' behov av två rum och kök plus förråd finnas i anslutning till kulturfabriken. Nu kunde det finnas, för första gången en chans till "egna lokaler" för Arbis. Arbis kan jobba i periodvisa sjök, så att också andra aktörer kan komma in.

Driften av det nya kulturhuset är en utmaning, som kanske kunde lösas genom en optimal användning av de nya utrymmena dygnet runt. Hyresnivån skulle vara bra att veta i ett tidigt skede. Vilka lokaler kunde vara skolans och vilka föreningens och hur kunde man dela på fastigheten enligt en viss dygnsplan? En investeringsplan för nybygget finns inte, då detaljplanen saknas.

Esbo stad kan inte ensam finansiera Fokus Mattliden. Om man hade möjligheter till det, skulle det redan finnas en kulturfabrik vid varje skolcentrum. Fullmäktiget i Esbo har beslutat om projektet Take, Ett ekonomiskt hållbart Esbo, och det är nödvändigt att anpassa verksamheten i enlighet med projektets målsättning vilket har betydelse för hur vi planerar för framtiden. Social- och hälsovårdsreformerna skapar också nya utmaningar i framtiden.

Vi ska komma ihåg att tidsperspektivet för ett nybygge på Mattliden är 40-50 år framåt och det är nödvändigt att tänka i nya banor. Det behövs lite av Tove Jansson, som alltid såg ett äventyr och en möjlighet i varje ny chans, när vi arbetar med Fokus Mattliden", avslutar Barbro Högström.

"Tillgängligheten och närheten till kunderna är avgörande viktiga. Det behövs ett helhetstänk så att de olika verksamheter som samsas på området stöder varandra; kulturverksamheten kan berika småbarnspedagogikens, skolans och gymnasiet verksamhet och samtidigt kan de familjer, barn och unga som rör sig i området vara en ny målgrupp för de kulturaktörer som verkar på området", betonar utvecklingschef Ida Stolt-Haglund.

"Det vore fantastiskt om det fanns någon form av "pop up"-utrymme där olika verksamheter kunde komma in för en tid och erbjuda sin verksamhet i form av verkstäder eller liknande. Vi tänker t.ex. på aktörer inom grundläggande konstundervisning, biblioteket, ungdomsverksamheten m.fl. Ett café eller någon typ av öppet svenskt rum kunde också vara trevligt, där kunde man kanske också ordna t.ex. föräldracaféer, språkcaféer och dylikt", menar specialsakkunnig Sanja Skoog-Honkanen.

"Planeringen av Esbomodellen är så i startgroparna att vi har svårt att riktigt ta ställning till hur den verksamheten skulle kunna komma in här. Men självklart vore det fint att kunna erbjuda barn och unga meningsfull och kvalitativ fritidssysselsättning i Mattliden", avslutar Stolt-Haglund och Skoog-Honkanen.

"Drömmen om ett eget hus för Esbo Arbis har funnits i tiotals år. Verksamhets- och administrationsformen har förändrats under de senaste åren och omorganiseringarna har gjort att Arbis tvingats flytta flera gånger och inte riktigt kunnat känna sig hemma någonstans", konstaterar biträdande rektor Ann-Christine Stenbacka på Esbo Arbis.

"En kultursmedja är en god och behövlig idé för att kulturverksamhet på svenska kan kunna fortleva och utvecklas i Esbo. Däremot uppfyller den kanske inte vår önskan om ett 'eget hem', där både personal och undervisning kunde finnas. Vi samarbetar både med skolan och med kulturen, men det vore viktigt att inte alltid vara endast en medaktör, utan att också få vara sig själv och bygga upp en egen identitet. Vi borde kunna utveckla arbis enligt vår egen vision, utan att alltid vara tvungna att anpassa oss till yttre, ofta fysiska, krav", avslutar Ann-Christine Stenbacka.

Kultur på svenska, inte svensk kultur

"Tanken om att sammanföra bildning och kultur på svenska i hjärtat av vårt bildningsnätverk - Mattliden - är helt i enlighet om hur vi ser på framtiden", framhåller Bosse Lönnqvist, ordförande för **nämnden Svenska Rum** och fortsätter:

" Svenska bildningstjänster var en föregångare redan i början av millenniet med att sammanföra skola och dagvård under samma förvaltning för att bygga grunden till en enhetlig lärostig. Denna kompletterades litet senare med att infoga även Arbis, ungdomsarbetet samt kulturverksamheten på svenska inom samma organisation. Under årens lopp har helheten utvecklats till ett fruktbart samarbete över de olika bildningskategorierna - något som inte alls existerar på samma sätt för den finska språkgruppen och som har tillfört ett stort mervärde för de svenska invånarna. Men än finns det mycket att göra och Fokus Mattlidenkonceptet stöder denna kontinuerliga utveckling på ett mycket bra sätt. Den enhetliga lärostigen täcker allt från de första åren av småbarnspedagogik upp till gymnasiet och övriga utbildningar på andra stadiet, såsom Prakticum.

Svenska bildningstjänster stöder Musikinstitutet Kungsvägen, som för närvarande är den enda utövaren av grundläggande konstundervisning på svenska i Esbo. MIK har också på ett naturligt sätt levt i symbios med de svenska skolorna och organiserat sin verksamhet i närheten av flera av våra svenska enheter Mattliden, Vindängen, Karamalmen och Lagstad. Att ytterligare kunna expandera interaktionen till skapande konst och scenkonst skulle öka valmöjligheterna för eleverna och även berika kulturaktörernas verksamhetsfält. Men för förverkliga visionen måste vi koncentrera ny verksamhet, åtminstone i startskedet, till *ett* ställe. Scenkonst kräver specialutrymmen, som inte kan finnas i varje by.

Eftersom den största delen av verksamheten vid Vindängen är koncentrerad till musik genom MIKs verksamhet, så ser jag inte att Fokus Mattliden är något stort hot för Vindängens verksamhet. Det kan bli ett komplement till den och skapa möjligheter också för större konserter än man nu kan genomföra i de utrymmen som finns i Vindängen och Stockhuset vid Mattliden. Däremot finns det i nuläget inga utrymmen för utställningar, skapande konst eller scenkonst och dylika skulle utgöra ett välkommet tillägg till verksamheten, utan att konkurrera med det som redan finns.

När jag tänker på skapande konst, så avser jag också modern skapande konst med digitala verktyg, animationer, video och film kombinerat med musik. Jag har själv slängt fram idén om någon form av kulturell start up-verksamhet på Fokus Mattliden, som kunde bli en smältdegel av innovativ kulturverksamhet och kanske ambitiös studerandeverksamhet inom ekonomi för Prakticum, ifall vi får dem tillbaka som hyresgäster. Arbis är i kontinuerligt behov av utrymmen och skulle även kunna utnyttja de nya utrymmen för skapande konst och scenkonst för att utvidga sin kursrepertoar och locka även yngre åldersgrupper med i påbyggnadsbildning som komplement till den läroplansenliga skolundervisningen. För ungdomar kunde Fokus Mattliden bli en central träffpunkt med blandad aktivitet fokuserat kring intressant skapande verksamhet, musik, scenkonst och bildkonst med digitala redskap.

Jag talar hellre om *kultur på svenska* än *svensk kultur* och tycker alltså att vi ska erbjuda kultur på svenska men för ALLA esbobor - och även publik utanför Esbo. Ett centrum som det som Mattliden är tänkt att bli kunde ge ett enormt uppsving för detta. För att detta ska ske tror jag vi behöver någon form av lätt organisation som koordinerar och driver verksamheten, även efter att kultursmedjan

förverkligats och som för samman de olika enskilda aktörerna. Förutom kultur och bildning ser jag det också som viktigt att vi på området som nu planeras får boendeverksamhet för olika åldersgrupper - gärna med en svenskspråkig nyans, utan att ändå göra det till något svenskspråkigt ghetto. Det vore fint med till exempel seniorboende med tvåspråkig service”, sammanfattar Bosse Lönnqvist.

6.2 De olika utbildningsenheterna på Mattlidenområdet

Barn behöver kulturupplevelser och mångfald

”Focus Mattliden-idén om ett kulturcentrum är ett välkommet tillägg och ger nya möjligheter för samarbete och nya synergier gällande utrymmen och verksamhet. Det är bra att kulturen kommer till dagis, för småbarnspedagogikens utmaning har alltid varit avståndet och transporten till all form av kultur. Men hotbilden utgörs av ett avgiftsbelagt samarbete, som alla familjer inte har råd med”, betonar Birgitta Åberg, ledare inom småbarnspedagogiken på **Mattbergets daghem**.

”Jämställhetsfrågorna är viktiga i sammanhanget, för vi ser en tydlig uppdelning av barn som får ta del av olika kulturupplevelser och barn som inte har möjlighet till det på fritiden. Genom ett målinriktat samarbete kan man stöda utvecklingen av barnets olika uttrycksformer. Barn och familjer vill ha kultur nära hemmet, daghemmet eller förskolan. Barn behöver kulturupplevelser och mångfald för att växa till vidsynta och accepterande vuxna”, avslutar Birgitta Åberg.

Det är bra att man tvingas samsas

”Jag har själv en enspråkig bakgrund och kommer från Österbotten, så det var en stor utmaning att börja arbeta i och klara av huvudstadsregionens tvåspråkiga miljöer och att känna sig som en språkligt fullvärdig människa. Jag arbetade först på seniorhuset Folkhälsan, som blev en språklig oas för mig, där jag kunde vila i språket och stimuleras av konkreta möten mellan generationer och fina utbyten mellan människor. År 2010 blev jag rektor för Vindängens grundskola med 250 elever, samtidigt som konceptet för allaktivitetshuset utformades. Jag har goda erfarenheter av det samarbetet och synergier. Det är både en förmån och ett tvång att tvingas samsas! Det är bra att unga lär sig ta hänsyn till äldre, men också att äldre visar förståelse för yngre pratglada elever. Vindängen var ett glatt myller, som medförde goda, men också överraskande samarbeten med viktiga beröringspunkter för alla inblandade”, inleder Ulrika Willför-Nyman, rektor för **Mattlidens grundskola**.

”Både bildning och välmående är viktigt för invånarna i Esbo. Min bakgrund gör att jag vet att mångsidiga bostadsområden med mångsidiga verksamheter behövs. Men varje verksamhet ska ha sitt klara uppdrag. Skolans primärbehov av utrymmen är ca 8.15-14.30, men annars borde det gå det bra att samsas om en och samma fastighet. Mera kultur är inte bort från undervisningen, den ger tvärtom ett mervärde. Skolan är trångbodd och det har gjorts en behovsutrymmeskartläggning inför framtiden.

Proffsaktörer och välutrustade utrymmen är intressanta för skolan, vi vill ha stimulerande och mångsidiga lärmiljöer. Det är viktigt med hög kvalitet i form av en fin musik- eller bildkonstsal eller en stor sal med scen. Delade utrymmen är också ett exempel på hållbar utveckling, det är bra för både elever och lärare.

Skolan har idag 750 elever och ett bra läge med goda kommunikationer, som öppnar möjligheter. Klubbar finns redan, men fritidsverksamheten kunde utvecklas ytterligare med nya kulturaktörer. Det finns minimikrav för skolgårdar men för en skola med central placering kan man inte kräva för mycket. Eleverna

är nu uppdelade på flera mindre ytor, det kunde eventuellt fungera bra även senare. Nya mindre ytor kan säkert också tas i bruk, typ gräsplaner utanför skolgården. Jag ser inga hotbilder med ett kulturcentrum, för arrangörerna kan säkert ordna programmen så att de är säkra och inte krockar med skolans verksamhet. Skolan har också en aktiv föräldraförening, som redan bidrar till kulturen i skolan.

Det är bra med både ekonomiska och utrymmesmässiga synergier och hållbar utveckling. Här finns fördelar för både elever och lärare. Covidkrisen visar att det finns ett stort behov av tilltalande mötesplatser och stimulerande miljöer. Det är viktigt att skapa en smidig och bra vardag. Människor behöver träffas, vi ska förena våra styrkor och det är fint om Esbo kan vara en föregångare på att sammanföra människor i olika åldrar och olika verksamheter med varandra. Mattliden är en bra miljö för stadens visioner och flera samverkande aktörer behövs, liksom också modern kultur för dagens barn. Alla ytor för barn och unga är *money in the bank*", poängterar Ulrika Willför-Nyman.

Barns och ungas eget perspektiv

Elevkåren vid Mattlidens grundskola sammanställde med hjälp av sin handledande lärare Henrika Wendelin svar på frågor om önskemål gällande kulturverksamhet i ett eventuellt nybygge på skolområdet. På frågan *Vilka skolämnen tycker du kunde kombineras med någon konst?* svarade eleverna dans, konst, musik, skrivarlya, drama och gymnastik.

På frågan *Vilken konst är din favorit?* svarade 37 elever musikkonst, 35 design, 34 bildkonst 26 dans och rörelse, 24 drama och teater, 10 cirkuskonst, 7 mediakonst och 6 ordkonst.

På frågan *Om ett kulturhus skulle byggas som en del av Mattliden, hurdan kulturverksamhet skulle du då vilja delta i?* blev svaren dramaklubb, dans, basket och musik. Frågan *Hur skulle ditt drömkulturhus se ut?* fick svaret: med danssalar och musiksalar.

Barn och unga vill ha trivsamma och mångsidiga utrymmen

"Mattlidens gymnasium anser att idén om ett nytt kulturcentrum är mycket bra, så länge det förverkligas på ett ändamålsenligt sätt med genomförbara synergieffekter och en effektiv användning av kulturcentret även på dagtid. Möjligheterna är flera om utrymmena som ingår i projektet har högklassig utrustning och är ändamålsenliga för regelbunden gymnasieundervisning i musik, bildkonst, gymnastik, IT (t.ex. e-sport) och modersmål och andra språk (t.ex. teater, drama). Dessutom finns det ett stort behov av stora, mångsidiga allmänna utrymmen för t.ex. stora samlingar. Hotbilden är hur parkeringen för skolcentrets anställda försäkras. Redan nu ordnas det teaterbesök, konserter, bioupptvisningar och dansproduktioner, men anordnandet blir betydligt lättare samt upplevelsen djupare och häftigare i ett närliggande kulturcentrum", säger Saana Ruotsala, rektor för Mattlidens gymnasium.

Hon och lärarkollegerna citerar GLP21, den nya gymnasieläroplanen, som på många sätt stöder Focus Mattliden-tankens;

När den lokala läroplanen görs upp ska man beakta undervisningsutbudet i andra skolor, gymnasiets verksamhetsmiljö, regionala styrkor och specialresurser. Gymnasieortens eller -regionens natur och miljö, historia, språkförhållanden samt näringsliv och kulturliv ger läroplanen en lokal prägel. Praktiskt samarbete med sakkunniga på olika områden fördjupar studierna och gör dem mer livsnära.

Den svenskspråkiga gymnasieutbildningen i Esbo i Mattlidens gymnasium, har som särskild uppgift att värna om det svenska språket samt erbjuda möjlighet för studeranden att uppleva och växa i den finlandssvenska kulturen och traditionen. Utbildningen ska ordnas så att gymnasiets utbredda två- och flerspråkighet beaktas. Studeranden ska oberoende av sin språkliga och kulturella bakgrund ges

förutsättningar att i en svenskspråkig miljö utveckla och förstärka sin språkliga- och kulturella identitet i ett mångkulturellt samhälle.”

Lärandet sker genom samverkan med andra studerande, lärare och sakkunniga samt i olika grupper och miljöer. Lärandet är mångfasetterat och knutet till den aktivitet, den situation och den kultur där det försiggår. Viktigt med tanke på lärandet är också språket, den kroppsliga uttrycksförmågan och användningen av olika sinnen.

Mångsidiga, trygga och trivsamma studiemiljöer i gymnasiet främjar studiemotivationen, berikar erfarenheterna som studierna ger samt uppmuntrar till verksamhet som följer principen om hållbar utveckling. En bra studiemiljö stödjer såväl interaktion som kollaborativt och självständigt arbete. Vid utvecklingen av studiemiljöerna ska man fästa uppmärksamhet vid tillgänglighet och hinderfrihet. Den studerande aktiveras till att utveckla sina studiemiljöer.

Meningsfulla lärupplevelser förbinder och motiverar till studier. Den studerande ska ges möjligheter att arbeta med uppgifter, i vilka kunskaper och färdigheter kopplas ihop dels med hens egna erfarenheter, dels med olika företeelser i omgivningen och samhället.

Gymnasielärarna utnyttjar Esbos kulturutbud som en del av sin undervisning. Kulturupplevelser anknyter studieavsnittets innehåll och lärandemål till en samhällelig och till och med global kontext. De ger studerande möjlighet till upplevelser inom olika konstformer som stöder dem i att forma sin identitet och världsbild och bidrar därtill till att förverkliga gymnasiet bildningsuppgift.

En lärande gemenskap skapar rutiner för kommunikationen både inom läroanstalten och med det omgivande samhället. Det förutsätter samarbete med vårdnadshavarna, andra läroanstalter och utbildningsstadier, med kultur- och forskningsinstitut, medborgarorganisationer och arbets- och företagsliv.

”Barn och unga vill ha trivsamma, rymliga och mångsidiga allmänna utrymmen, liksom de som finns t.ex. i de nya biblioteken i Esbo”, sammanfattar Saana Ruotsala med kolleger.

6.3 Ungdomsverksamheten i Esbo och Mattby

Lågtröskelverksamheten är viktig

”Idén med Focus Mattliden och en eventuell kultursmedja eller kulturskola låter bra. Det vore fint med kulturverksamhet på området, men utan att veta mera om tanken med kultursmedjan är det svårt att ta ställning till projektet. Det är positivt ifall det finns en plats för kulturaktörer, föreningar och andra på området. I och med att kultursmedjan skulle vara på samma område som grundskolan och gymnasiet kunde den t. ex. användas för elever och studerandes egna kulturprojekt och produktioner. Genom en kultursmedja kunde man erbjuda mer mångsidig verksamhet på området för barn och unga”, menar **de svenska ungdomsledarna under ledning av förman Marika Lustedt** vid svenska ungdomstjänster vid Svebi.

”Vi på ungdomsverksamheten ser att kultursmedjan kunde fungera som en plats för kulturverkstäder eller kulturevenemang för ungdomar i samarbete med kulturtjänsterna i Esbo. Hurdan verksamhet som är möjlig beror på hur kultursmedjan eller -skolan är utrustad med sal, scen, teknik och annan utrustning.

Barns och ungas fritid och hobbyer har kartlagts i en utredning, som gjordes av Esbo stad i slutet av 2020. Utredningen gjordes som en del av Esbos ansökan om statsunderstöd för pilotverksamhet i anslutning till Finlands modell för fritidsverksamhet. I utredningen framkommer bl.a. att det finns barn och unga som är superaktiva och andra som är passiva. Mellan dessa motpoler finns en stor grupp ”normalaktiva” ungdomar. I utredningen framkommer vad barn och unga gör på sin fritid och var det sker. Det framkommer av utredningen att barn och unga vill helst vill tillbringa sin fritid hemma eller i andra miljöer än skolan.

Inom den svenskspråkiga ungdomsverksamheten som Svenska bildningstjänster anordnar har vi observerat att svenskspråkiga ungdomar i stor grad har hobbyer och t.ex. idrott är populärt. Vid sidan om hobbyer har ungdomarna behov av platser, där de får samlas för friare umgänge på egna villkor, som t.ex. ungdomslokaler. Spelande och e-sport är populärt bland ungdomar och inom ungdomsverksamheten möter vi unga också genom online-verksamhet.

Köpcentret Iso Omena är en knutpunkt, som på olika sätt lockar ungdomar till Mattby. På Mattbyområdet har ungdomsledarna inom den svenskspråkiga verksamheten jobbat mycket med patrullerande ungdomsarbete, eftersom det funnits klara behov av att bemöta ungdomar som tillbringat sin tid i köpcentret, bland dem även många svenskspråkiga ungdomar. I Mattlidens skola har ungdomsledarna många gånger försökt erbjuda olika typer av verksamhet på eftermiddagarna, men känslan är att många ungdomar redan har hobbyer eller inte vill stanna i skolan efter skoltid. Riktad verksamhet för mindre grupper har fungerat bättre, t.ex. bollklubbar.

Den ungdomsverksamhet Svebi ordnar inbegriper hela Esbo. Vi försöker i planeringen ta i beaktande olika områden i staden och inom ramen för de resurser som finns bemöta de behov och önskemål som ungdomarna har. Ungdomsverksamheten ska flexibelt kunna omforma sig enligt ungdomarnas behov och intressen och man borde även kunna utveckla nya verksamhetsformer med kort framförhållning. Online-verksamheten, som inleddes under coronavåren 2020, har visat sig vara en lyckad verksamhetsform genom vilken vi når en större andel ungdomar än tidigare. Många av dessa ungdomar har inte tagit del av vår verksamhet tidigare. Kanske en hybridverksamhet kunde vara framtidens melodi?

Utöver öppen ungdomsverksamhet på ungdomsgård är det viktigt med t.ex. patrullerande ungdomsarbete. Inom ungdomsverksamheten ser vi det som viktigt att kunna erbjuda trygga sätt att spendera fritid med lågtröskelverksamhet som ett alternativ till t.ex. regelbunden och mer målinriktad hobbyverksamhet som många föreningar och organisationer anordnar”, sammanfattar de svenska ungdomsledarna i Esbo.

Ungdomar söker sig ofta bort från barn- och familjeverksamhet

”De olika delarna av Esbo har väldigt olika profil när det gäller invånarstruktur och serviceutbud och det här återspeglas också i **ungdomsverksamheten i Esbo**. Mattbyområdet är mångkulturellt och i Mattby allaktivitetshus träffas i vanliga fall ca 60-80 ungdomar med totalt olika språk varje kväll. Många av ungdomarna går i Tiistilän koulu i närheten, där också idrottsklubbar ordnas i samarbete med skolan. Allaktivitetshuset är mångsidigt utrustat med en stor sal, där ungdomarna spontant brukar spela, rappa och dansa. Stämningen i huset är aktiv och livlig och ungdomarna tycker om att sysselsätta sig själva med musikskapande, dataspel, hobbyverksamhet och annat som intresserar dem. Målgruppen är ungdomar i åldern 12-17 och alla husets aktiviteter är gratis, liksom alla övriga ungdomstjänster i Esbo”, poängterar ledande ungdomsledare Carina Granholm vid ungdomstjänsterna i Esbo.

Ungdomar är självklart olika sinsemellan, men de söker sig i allmänhet till andra unga och därmed bort från barn- och familjeverksamhet. Olika enkäter som gjorts för t ex den kommande fritidsverksamhetsmodellen för Esbo visar att ungdomar inte är så intresserade av aktiviteter i skolhuset efter skoltid, särskilt inte om skolan upplevs som en plats där man själv känner sig i underläge. Ungdomsverksamheten i Esbo samarbetar med olika parter både på kultur- och idrottssidan. Skolornas onsdagseftermiddagar har bland annat erbjudit olika former av idrottsaktiviteter för barn och unga, men det har varit utmanande att utveckla en mångspråkig och – kulturell marknadsföring, med ett aktivt och inlyssnande grepp. Mångkulturella föräldramöten kan till exempel betyda att man behöver engagera ett tiotal tolkar och att man behöver avsätta mycket tid till att öppna upp och förklara olika verksamhetskoncept och -principer.

Ett mångårigt samarbete finns också med Esbo stadsmuseum, där man bland annat tillsammans med ungdomar på olika sätt bearbetat aktuella teman i samaband med museets utställningar. Man har t.ex. dokumenterat ungdomars favoritplatser i Esbo och diskuterat varför vissa platser väcker speciella känslor och tankar och resultaten har delvis använts även i stadsplaneringen. Ungdomsverksamhet är inte en självklart samlade verksamhet på samma sätt som barnverksamhet och därför är den mer utmanande”, sammanfattar Carina Granholm.

6.4 Den svenska kulturverksamheten

Olika profiler för Vindängen och Mattliden?

”Vindängensalen fungerar bra med MIK och Esbo stads verksamhet med den kapacitet som finns. Det finns dock inte plats för överraskningar som har med vardagen att göra och inte heller resurser för att utveckla verksamheten i den möjlighet som skulle vara önskvärt t.ex. med tanke på salens storlek. Att ha två hus med liknande verksamhet är inte vettigt ur kunders synvinkel.

Det kunde vara klokt att istället för att bygga ”syskonhus” med kombinerad verksamhet t.ex. profilera Vindängen som ett kulturhus med öppen verksamhet och Mattliden som ett kulturpedagogiskt center för konstundervisning och Arbetsverksamhet”, resonerar kulturproducent Eva Monthen på Esbo stad.

”Den kommunala svenska kulturverksamheten i Esbo omfattar även andra program och evenemang än verksamheten i Vindängen, som till exempel program i de stora kulturhusen, utomhusevenemang och program på biblioteken”, betonar Eva Monthen.

7. Kulturförvaltningens syn på Focus Mattliden

En ny strategi för barnkulturen

”Nya initiativ alltid välkomna och det är bra om aktörer själva är aktiva och tar initiativ och kontakt. Men så var det inte med Focus Mattliden till en början och därför känns upplägget litet konstruerat och jag känner lätt ambivalens inför det. Jag tror att det snarare finns behov av ett kulturpedagogiskt resurshus eller en kulturskola än ett barnkulturhus, eftersom både de svenska och finska barnteatrarna redan har ganska bra utrymmen och en fungerande turnépraxis”, säger **kulturdirektör Susanna Tommila**.

Målgruppen ska ju vara barn OCH ungdomar, med ett bejakande av mångfalden, kanske med någon egen nisch. Publikunderlaget måste vara tillräckligt stort, men det är svårt att skapa EN sal som passar alla verksamheter, så man måste både välja och välja bort. Vem finansierar t ex en mottagande sal utan huvudaktör? Samfinansiering kan gå att ordna, men det är ofta svårt i praktiken att kombinera t ex kultur och idrott. Kulturen och idrotten i Esbo flyttar till sektorn Livskraft sommaren 2021, så avståndet för samverkan kan bli litet längre mellan kulturen och bildningen, också för att man delvis har olika målsättningar. En klar koordinering behövs nog för Focus Mattliden, i vilket fall som helst.

En ny och bredare kulturskola, typ Sandels kunde det finnas behov av, men då behövs det en eldsjäl för att driva den. Den grundläggande konstundervisningen flyttar från undervisnings- till kultursektorn i juni. Då sker det en stor organisationsreform, där kultur och idrott flyttar från bildningssektorn till livskraftssektorn direkt under stadsdirektören. Detta kunde kanske öppna chanser för nytänkande”, funderar Tommila och fortsätter: ”Jag har diskuterat med Unga Teatern och det viktiga för mig är vad aktören själv vill. En flytt ställer krav på många och dyra andra utrymmen än själva scenen och

salen, en teater behöver fler utrymmen än en scen. Den nuvarande hyran kunde flytta med, men kanske inte mer än det?

Framtiden för området kring Lillklobb är inte fastslagen och området är inte skyddat. 17.000 nya invånare ska småningom flytta till Kera. Unga Teatern har i dagens läge en unik miljö och en genuin teaterscen som är gjord enkom för barnteater. Just den här genuina aspekten är viktig. Jag är orolig för den professionella aspekten på kulturscenen i Mattliden, för man kan inte kompromissa i det oändliga med konsten. Konsten har sina speciella verksamhetsförutsättningar, det får man inte glömma.

Mattliden är visserligen utan kulturutrymmen och Mattbyområdet saknar också en kulturscen. Mattby allaktivitetshus finns dock, men har en annan profil. Biblioteket Iso Omena är populärt och Mattby har goda metroförbindelser och är därför inte isolerat. Hagalund har ett kulturcenter och WeeGee-huset, medan Helinä Rautavaaras museum finns i Esbo centrum. Hur går det med Vindängens kultursal i framtiden? Vi har ett bra samarbete med SveBi, men samarbete är också en resursfråga och kräver tillräcklig framförhållning. Kultur- och bildningspolitik kan delvis ha olika villkor och mål.

Barnkulturen behöver samlas i en ny strategi, man måste se den som en helhet och vi ska utveckla den under 2021. Antingen kan man se nytt samarbete som ett tätare och mer koordinerat nätverk med gemensamma målsättningar eller också som en ny plats. Men det är inte bara en fråga om väggar, utan också målsättningar och gemensamma intressen. Just nu finns ingen entydig helhet, men man borde tänka vidare kring barnkulturen som en kompetensmotor för barnkultur, konstfostran och grundläggande konstundervisning.

Kunde platsen för ett högklassiskt barnkulturpedagogiskt hus vara Mattliden? Det är svårt att säga, men inte omöjligt, om det finns en bredd i målgruppstänket. Barnkulturhuset Lilla Aurora är för litet som ensamt barnkulturcentrum. Jag efterlyser ett mångkulturtänk med en bredare rekrytering till kulturverksamheter och flera mångkulturella aktörer, trots att det är svårt med rekrytering. Den svenska kulturen är litet isolerad, svenska kulturarbetare är ofta ensamma utan bredare kollegiala sammanhang och publikunderlaget är ganska litet”, sammanfattar Susanna Tommila.

Tillgängligheten är viktig för kulturpedagogiken i Esbo

”Espoossa taiteen perusopetus kuuluu tällä hetkellä suomen- ja ruotsinkielisen opetuksen vastuualueille, suomenkielinen taiteen perusopetus on siirtymässä 1.6.2021 alkaen osaksi kulttuurin tulosityksikön palveluja. Taiteen perusopetuksen osalta yleisesti Espoossa voi sanoa, että kaupungin tukeman toiminnan osalta ei ole ollut tavoitteena lisätä uusia tiloja, opetusta pyritään suuntamaan muun opetuksen kanssa yhteisiin tiloihin, lähipalveluina oppilaille ja myös kustannussyistä kaupungin koulutiloja käyttämällä. Taiteen perusopetusta annetaan eri taiteenalojen oppilaitoksissa eri kielillä, erityistä monikielistä taiteen perusopetuksen oppilaitosta ei ole suunnitteilla”, säger **kulturchef Tiina Kasvi**.

”Espoossa on kaksi kaupungin kulttuurikasvatusmallia, joista Kulttuurikurkkaus tavoittaa kaikki kaupungin varhaiskasvatuksessa olevat lapset, ja kulttuuri ja liikuntakasvatusmalli Kulps perusopetusikäisille. Kulttuurikurkkauksessa taide ja kulttuuri viedään osaksi päiväkotien arkea, koska erityisesti liikkuminen pois päiväkodista on ollut merkittävä este osallistua kulttuuritapahtumiin ja -toimintaan, lisäksi Espoon eri alueet ovat olleet epätasa-arvoisessa asemassa näiden palvelujen saavutettavuuden suhteen. Kulpsin tavoitteena on osin toimia myös yleisökasvatustyönä, jossa lapset tutustuvat ja oppivat käyttämään espoolaisia kulttuuripalveluja niiden oikeassa ympäristössä, Espoon eri alueilla.

Suurimman osan espoolaisista taide- ja kulttuuripalveluista järjestävät kaupungin tukemat kumppanit. Espoon talouden voimakas heikkeneminen on vaikuttanut siihen, että kaupungin palvelujen tasoa, laatua, laajuutta ja saatavuutta tullaan sekä muuttamaan että karsimaan, Taloudellisesti kestävä

Espoo -ohjelmalla tulee olemaan vaikutusta myös kulttuuripalvelujen rahoitukseen ja kumppaniyhteisöjen toimintaan tulevina vuosina.

Espoo on viiden kaupunkikeskuksen verkostomainen kaupunki, jossa palvelut pyritään tuomaan lähelle asukasta. Espoon kaupunki ei itse järjestä taiteen perusopetusta ja monikielistä kulttuurikoulua varten tulisi olla joku yhteisö, joka järjestää toimintaa. On vaikea sanoa, voisiko joku aivan uusi toimija lähteä kehittämään monikielistä kulttuurikoulua Matinkylän alueelle ja mikä taho kaupungilla mahdollistaisi sen taloudellisen tuen ja kumppanuuden. Suomen harrastusmallia pilotoidaan Espoossa osaksi koulujen iltapäivien harrastustoimintaa, vaikea arvioida, tulisiko espoolaisessa harrastusmallissa vaihtoehtoisesti luoda uusia keskitettyjä tiloja harrastamiselle.

Järvenperässä toimivassa kaupungin pyörittämässä kulttuurikeskus Aurorassa on paljon etenkin lasten vapaamuotoista taidekasvatustoimintaa ja se tavoittaa erityisesti alueen asukkaat hyvin. Ehkä Aurora ja Focus Mattliden voisivat tehdä esimerkiksi yhteistuotantoja tai yhteistä taidekasvatustoimintaa lapsille ja perheille?

Espoossa taiteen perusopetustarjonta vastaa kohtuullisen hyvin kaksikieliseen kysyntään ja samoin kulttuurikasvatustoiminta. Monikielisen opetuksen ja kasvatuksen osalta kysyntä ja tarjonta eivät vielä kohtaa, siihen vaikuttavat hyvin monet syyt. Espoossa sekä taiteen perusopetus että taidekasvatus nähdään erittäin tärkeinä ja niiden palveluja halutaan kehittää vastaamaan yhä paremmin espoolaisten tarpeita.

Kulttuurin tulosityksikön tilaama kulttuuripoliittinen EspooCult-tutkimus valmistui huhtikuussa 2020. Tutkimus selvitti yli kahden vuoden ajan, millainen kulttuurikaupunki Espoo on. Tutkimuksessa vahvistui näkemys siitä, että kulttuurilla on tärkeä rooli kaupungin toiminnan monilla osa-alueilla, esimerkiksi kestävä kehitys, ja erityisesti sosiaalisen kestävyys edistämässä. Taide- ja kulttuuritoimintaan osallistuminen vahvistaa asukkaiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä, joiden merkitys korostuu yhä enemmän suurten kaupunkien kasvaessa ja väestöpohjan moninaistuessa.

Kulttuuripalvelujen tulevien vuosien kehityskohteiksi tutkimuksessa saatujen suositusten mukaisesti nousivat poikkihallinnollisen yhteistyön luominen ja vahvistaminen, kulttuurin ottaminen osaksi kaikkea kaupunkikehittämistä ja asukkaiden osallisuuden kehittäminen. Tutkimuksen mukaan espoolaiset käyttävät ahkerasti kulttuuripalveluja, mutta osallistumisessa on eroja - katveeseen jää ihmisiä, ihmisryhmiä ja alueita.

Taidekasvatustoiminnan osalta haluamme kehittää toimintaa etenkin tasaamalla osallistumisen eroja (mm talouteen liittyen, maksuton toiminta yms), tunnistamalla ei-osallistuvien toiveita ja tarpeita sekä toimimalla vahvasti Espoon eri alueilla niin, että erityisesti lasten ja nuorten palvelut ovat lähipalveluja.

Uutta taidekasvatustoimintaa on suunnitteilla osaksi Kulps-mallia, kun toisen asteen opetus muuttuu maksuttomaksi. Toisen asteen Kulps on vielä kehittyvaiheilla, mutta tavoitteena on saada myös nuoret ja aikuiset suunnitelmallisen taidekasvatustoiminnan piiriin. Espoo tukee 19 eri taiteen perusoppilaitoksen toimintaa ja tavoitteena on vahvistaa niiden toiminnan saavutettavuutta ja moninaisuutta tavoitteellisen omistajaohjauksen avulla”, avslutar kulturchef Tiina Kasvi.

8. Potentiella finansierers syn på Focus Mattliden

8.1 Viktigt att utgå från innehållsaktörernas behov och resurser

”Svenska kulturfonden och fastighetsstiftelsen SKUI har redan investerat i planeringen av Focus Mattliden, för att vi anser att Esbo är ett viktigt tillväxtområde och för att Mattby har en intressant profil med det största finlandssvenska skolkomplexet i en mångkulturell miljö. Kulturfonden undersöker för närvarande

hur vi ännu bättre kunde medverka till att skapa flera tillgängliga kulturpedagogiska lär- och kulturmiljöer där grundläggande utbildning, grundläggande konstundervisning och fri bildning möts och inspirerar varandra”, konstaterar VD Sören Lillkung på Svenska Kulturfonden.

”Kulturfonden vill fokusera på att stärka barns och ungas välmående och vi undersöker som bäst olika modeller för att kunna bearbeta den frågeställningen. Vi har också gjort en stor utredning om den grundläggande konstundervisningen i Svenskfinland och rapporten visar på klara behov av att utveckla verksamhetens metoder, bredd och tillgänglighet.

Ett kulturpedagogiskt resurscenter i Mattliden kunde i bästa fall bidra till att utforma nya modeller för hur man arbetar två- och flerspråkigt med barn och unga i en mer mångkulturell kontext. Denna tematik är aktuell i Svenskfinland liksom i det övriga Finland, i och med att man på bred front diskuterar och utvecklar pilotprojekt för Finlandsmodellen för fritids- och hobbyverksamhet i anslutning till skolorna.

Det är dock viktigt att utgå från innehållsaktörernas behov och resurser, då man planerar nya hus. Vi förstår också att det inte alltid är så enkelt eller ens ändamålsenligt att förena olika intressen och utrymmesbehov för både konst- och bildningsaktörer i samma fastigheter. Breda finansieringsmodeller som inkluderar både kommunala, statliga och privata finansiärer är speciellt viktiga för att driva långsiktig och hållbar verksamhet. Vi föredrar för egen del fortsättningsvis projektfinansiering framom verksamhetsbidrag, men är intresserade av alla goda ingredienser för nya former av barn- och ungdomsverksamhet. Kulturfonden vill bidra till att skapa förutsättningar för nya kulturpedagogiska miljöer med mångprofessionell kompetens och kreativa lösningar”, avrundar Sören Lillkung.

8.2 Stora förväntningar på Focus Mattliden

”Aktiastiftelsen anser att Focus Mattlidenprojektet är viktigt och därför har vi varit med om att stöda helheten från första början. Mattliden är Finlands största svenskspråkiga skolcentrum. Placeringen av ett kulturhus eller en kultursmedja med fokus på barn och unga är därför idealisk och läget är också perfekt. Metron binder samman Esbo med Helsingfors och Kyrkslätt och Kultursmedjan skulle med andra ord finnas i en logistisk knutpunkt. Esbo är den näst största finlandssvenska staden och i den grundläggande utbildningen finns långt över 3000 barn plus det svenska gymnasiet och IB-gymnasiet i Mattliden”, inleder Christina Gestrin, ordförande för **Aktiastiftelsen i Esbo och Grankulla**.

”Den svenskspråkiga befolkningsgruppen och den finlandssvenska kulturen är samtidigt i ett svårt läge pga den stora inflyttningen, som innebär att finlandssvenskarnas procentuella andel minskar och möjligheterna att påverka inte blir lättare framöver. En kultursmedja skulle innebära en viktig förstärkning av den svenska kulturen i Esbo och hela regionen och den kunde öppna möjligheten för ny spännande verksamhet i framtiden.

Det ligger i hela Svenskfinlands intresse att stärka och stöda den svenska bildningen och barn- och ungdomskulturen i huvudstadsregionen, inbegripet Esbo. Vi skulle mycket gärna se att Unga teatern och MIK skulle få ordentliga utrymmen i Kultursmedjan – utrymmen som skulle motsvara behoven långt in i framtiden. Vi skulle gärna även se annan konst- och kulturutövning i kulturhuset; t ex bildkonst, dataprogrammering, språkkurser och föreningsverksamhet. Vi hoppas att Kultursmedjan kunde komplettera Vindängenhusets MIK-utrymmen utan att ersätta dem. Många svenskspråkiga unga är idag väldigt intresserade av att skapa egen musik. I Kultursmedjan kunde det också finnas en studio som ungdomarna själva kunde använda för inspelningar och annat.

Jag tror att möjligheterna är mycket stora ifall några stora svenskspråkiga kulturaktörer kommer med i kultursmedjan. Tänker då framförallt på Unga teatern och Mik (och varför inte ett samarbete med de övriga kommunernas svenskspråkiga musikinstitut). Esbo stad måste också förbinda sig att delta genom ett långvarigt hyreskontrakt. Esbo stöder idag Unga Teatern med utrymmen och

verksamhetsbidrag. Även stadens stöd för MIK måste vara säkert. Kunde man tänka sig ett samarbete med HU, Aalto, Arcada, Hanken, Practicum i fråga om fortbildning och kursverksamhet i kreativa ämnen - på svenska? Kanske även med Hanaholmens Svenska Nu projekt?

Kunde kultursmedjan ordna mångkulturell och mångspråkig verksamhet för invandrarfamiljer som valt svenska som integrationsspråk? Kunde man grunda en mångkulturell linje i musikinstitutet? Det är viktigt att Kultursmedjan välkomnar svenskspråkiga, finskspråkiga, tvåspråkiga och flerspråkiga och är tillgängligt för personer med olika funktionsnedsättningar - dock så att svenska språket är den röda tråden som binder samman hela konceptet.

Vi har redan lagt ner anseendebara summor på planeringen av Mattlidenkvarteret. Därför kan vi inte fortsätta stöda planeringen utan garantier för att projektet förverkligas. Det förutsätter alltså att de stora fonderna meddelar att de kommer att vara med om att förverkliga projektet. Aktiastiftelsen är för liten för att finansiera kultursmedjan och Mattlidenkvarteret ensam. Det finns stora förväntningar att Focus Mattliden ska förverkligas. Många av stiftelsens kunder har undermåliga lokaler och på detta sätt kunde man åstadkomma ett starkt och livskraftigt kulturcenter på en central och livskraftig plats", understryker Christina Gestrin.

"Vi kan inte bidra med investeringar, men nog start- och andra bidrag för de operatörer som skall verka i det nya kulturcentret, ungefär som när Stiftelsen Tre Smeder hjälpte Teater Virus med ett startbidrag i Victoriakvarteret", menar ombudsman Patrik Lerche på Aktiastiftelsen Esbo-Grankulla.

"Planen innehåller många öppna svåra frågor, som frågan om man kan sälja byggrätten till en eller flera byggföretag, som förbinder sig att bygga även kulturcentret vid sidan om vinstbringande huskroppar eller finns det andra lösningar? Blir det en för dyr helhet med alltför höga hyror för att centret ska kunna verka operativt? Vilken roll kommer Esbo stad att ha gällande driften av ett eventuellt kulturhus? Vilka är förhoppningarna på Aktiastiftelsen gällande startbidrag och eventuella investeringar? Men om man trots allt lyckas sy ihop finansieringen på ett eller annat sätt ser jag stora möjligheter i att bredda och fördjupa det svenskspråkiga kulturutbudet i staden, vilket är en av stiftelsens långsiktiga mål.

Projektet Focus Mattliden har lärt många involverade att man inte skall påbörja planeringen utan innehåll och tillräckligt med startkapital. Här gjordes några grundläggande fel från början, även om tanken var god. Bevekelsegrunden för nya byggprojekt måste antingen vara rent ekonomisk för de involverade placerarna (till exempel fonder) eller allmännyttig för ett ädelt ändamål. Det är ytterst svårt att kombinera dessa, trots att man i stort sett lyckades med kvarteret Victoria på Busholmen. Innan man vidtar konkreta åtgärder måste man ha en plan, ett innehåll och en finansieringsbas, för utan dessa, såsom nu är fallet med Focus Mattliden, stöter man på problem", sammanfattar Patrik Lerche.

8.3 *Innehållet måste komma från aktörerna*

"**Svenska Folkskolans Vänner** stöder satsningar och projekt, som är i samklang med våra fokusområden. Vid bedömningen av ansökningar sätts vikten vid behov, effektivitet, resultat och genomslagskraft. Med andra ord så behöver det i ansökan framgå vilka de påvisade behoven är, hur man kommit fram till dem samt vilka mål eller förändringar man vill uppnå. Vi är intresserade av förhållandet mellan input och output, dvs om det kan bli en effektiv satsning, vilka resultat man förväntar sig samt vilken genomslagskraften förväntas bli", säger kanslichef Johan Aura.

"För närvarande och till och med 2021 är våra fokusområden följande;

Bärkraftiga modeller för långsiktig kulturverksamhet, där vi stöder lösningar och aktiviteter som bidrar till att skapa unika upplevelser för kulturkonsumenten. Genom nya samarbetsformer med till exempel olika konstformer eller andra branscher, och olika stödåtgärder, som till exempel varumärkesbyggande och annan marknadsföring, vill vi hjälpa kulturaktörerna och biblioteken att uppnå en kvalitativ, livskraftig och bestående verksamhet.

Kompetensutbyte mellan kulturinstitutioner, där vi stöder nya former av kompetensutbyte mellan kulturinstitutioner. Syftet är att inhämta nya idéer, erfarenheter och skapa värdefulla kontaktnätverk för att stärka det finlandssvenska kulturfältet och göra det känt både nationellt och internationellt. Det kan handla om arbetsutbyte mellan en svenskspråkig kulturinstitution och en finskspråkig kulturinstitution eller en institution utomlands.”

SFV har tidigare fått ansökningar för planeringen av Mattliden och gett avslag. Vi har ansett att det inte funnits tillräckliga utredningar över behovet och har därför inte velat gå in för att finansiera planeringen av bygget. Möjligheterna är säkert många, men de måste komma från aktörerna som skall verka i huset. En stor risk är att ”någon annan” börja tycka till vad eller vem som borde finnas i huset. Eller att det byggs ett ”tomt svenskt rum”. För att lyckas måste alla steg i processen göras professionellt. Vi förhåller oss positiva till ett kulturhus förutsatt att det finns ett påvisat behov av ett sådant. Dessutom behöver det finnas planer på hur huset skall klara sig, både innehållsmässigt och ekonomiskt, samt hur man tänker sig att huset är till för alla, oberoende av språk”, konkluderar Johan Aura.

8.4 Vi ser möjligheter för vår målgrupp inom bildning och kultur

”Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne stöder verksamhet för barn och unga och styrelsen ger årligt understöd till olika typer av projekt som faller inom ramen för stiftelsens stadgar”, säger stiftelsens VD Gun Sandberg-Wallin.

”Stiftelsen ser en viss problematik med att gå in i projekt som egentligen hör till kommunen eller staten, eftersom stiftelsen endast kan ge kortvarigt extra understöd för nya projekt och kan inte ta över det som hör till det offentliga att stöda också på svenska.

Stiftelsen har i flera repriser fått information och förfrågan om delaktighet i projektet Focus Mattliden. Stiftelsens styrelse har diskuterat frågan om bostäder i Mattliden, men har inte tagit ställning till frågan. Styrelsen har konstaterat att uthyrning av bostäder kräver mycket resurser. Däremot är styrelsen öppen för att delta i diskussioner när man vet hurdan verksamhet som kommer att bedrivas i kulturcentret”, avslutar Sandberg-Wallin.

9. Jämförande erfarenheter från andra kulturhus

9.1 Mycket att lära av konceptet Sandels

”Kulturskolan Sandels är ett svenskt rum i Helsingfors där ungdomsverksamheten, gymnasieutbildningen och den grundläggande konstundervisningen (musik, dans och drama) samlas i samma fastighet. Även om Sandelsfastigheten skapades 2007 har utbildningarna levt sida vid sida i Lönkans fastighet sedan 1980-talets slut. I och med Sandelskonceptet har man erbjudit elever och hemmen en möjlighet att påverka verksamheterna via de samarbetsorgan som har uppstått på ändamålsenliga grunder. Fram till Helsingfors gymnasiereform i mitten på 2010-talet var även Lönkans högstadium inrymd i fastigheten och de eleverna är numera inhysta i Åshöjdens skola som ligger fem spårväghållplatser från Sandels.

Minervaskolan med sina lågstadielklasser ligger på några kvarters avstånd, därmed kan man fortfarande tala om en täckande räckvidd vad gäller uppsamlingsområdet av barn och unga”, menar rektor Leif Nysten.

Med 15 års erfarenhet kan man idag utan tvekan säga att Sandels har varit en framgång. Eftersom klientelet är gemensamt för alla förvaltningar som opererar i fastigheten har alla likriktade intressen. I praktiken används utrymmena mycket kreativt och ömsesidigt – visserligen är samtliga utrymmen öronmärkta närmast för att någon förvaltning officiellt ska stå för hyreskostnaderna – men användningen sker på flexibla grunder. Gymnasiets musikelever använder musikinstitutets utrymmen såväl i undervisningen som för elevernas övningsutrymmen, och musikinstitutet har tillgång till gymnasiets större klassrum och salar. Ungdomsverksamheten samarbetar med musikinstitutet, och många utbildningar ordnas samfällt i ungdomsgårdens regi. På det här sättet kan aktörerna visa upp siffror där man bevisligen rent konkret stödjer varandra.”

Sandels har en gemensam ledningsgrupp, där man koordinerar verksamheterna och ser till att schemamässiga kollisioner undviks. Apparatur och instrument används av alla, och anskaffningar sköts så ändamålsenligt och anpassat som möjligt. Alla förvaltningar ser till att strävandena är gemensamma. Givet är att det också finns negativa effekter. Sådana uppstår då någon skada eller reparation av samfällt använda verktyg och materiel inte hittar en naturlig finansiär. Stadens anskaffningspolicy är en annan än musikinstitutets (som drivs av en privat stiftelse) och somliga beslut är tungrodda och betjänar inte helheten. Stadens budgetpolitik bygger på strikta tidsramar, och uppföljningen av investeringar är trög – i klartext kan man ibland få höra en vecka före jul att gymnasiet måste bränna av med en ansevärd investering eftersom det bör ske före årsskiftet (“pengar finns kvar i kassan”), därefter är det för sent. Men nackdelarna uppvägs med råge av fördelarna.

En väsentlig nackdel uppstod emellertid i samband med planeringen och bestyckningen av Sandels konsertsal (Gyllenbergsalen). Med mindre ingrepp och åtgärder hade salen kunnat bli mycket bra och ändamålsenlig. Men avsaknaden av mixerutrymme, sänkbara trussar, backstage och lagerutrymmen som är tillgängliga med transportvagnar gör vardagen ytterst besvärlig. Att dessa saker inte åtgärdades beror helt och hållet på byggherrens illa genomförda administration. Att användarna kontinuerligt och konsekvent meddelade sitt missnöje med planeringen gav inget resultat.

En klar fördel vore att fastigheten hade vissa gemensamma personalresurser. För tillfället finns ingen person avlönad för att sörja för ljud-, ljus- och videotekniken, utan dessa tjänster köps in av respektive förvaltning separat. Det kan leda till en brokig blandning av tekniker, vilket leder till missförstånd och onödigt efterspel. Utbildningen av elever inom konstämnen (gymnasiet har såväl musik- som bildkonstspecialisering) är idag på en ytterst hög nivå, och Sandels gemensamma utgivningsplattform Gyllenbergsalen är ohjälpligt föråldrad och trång. Det leder till kompromisslösningar, vilka i och för sig är kreativa, men de motsvarar inte dagens behov och nivåkrav. Fastigheten är i behov av en genomgripande uppdatering på denna punkt. Det som dessvärre helt saknas är utrymmen för småbarnsfostran. Att också kunna ha barn under skolåldern via t.ex. ett kommunalt dagis i samma kvarter eller fastighet är avgörande, och konstämnespedagogik inom småbarnspedagogiken saknas helt i Helsingfors, utom sporadiska program i privat regi.

Enligt regeringens kultur- och hobbystrategi ska tröskeln för barn och ungas konsthobbyer sänkas och konst ska göras tillgänglig för alla. De nya pedagogerna (i synnerhet för gruppundervisning) kräver stora klassrum som gör det möjligt att utöva konst i växelverkan mellan flera konstämnen. Inläringssynen kräver att elevens individuella målsättningar beaktas i allt högre grad, och musikinstitutets klassrum är i praktiken små rum som medger två personers samtidiga närvaro när pedagogiken eftersträvar nya metoder. Lösningen är inte multifunktionssalar där läktare och klassrumsväggar måste mobiliseras från fall till fall,

utan utrymmen med så få rörliga delar som möjligt. Den långsiktiga inlärnings positiva strävanden gäller också inlärningsmiljön.

Det är förvånande att konceptet Sandels sist och slutligen inte har tillämpats av t.ex. övriga musikinstitut i Helsingfors. Skolfastigheter finns det gott om, men i ingen annan fastighet samsas musikinstitutet med utbildningssektorn på samma sätt som på Sandels. För egen del tror jag att det inte är avhängigt av musikinstitutens inställning till samarbete.”

Tyvärr motsvarar Sandels’ utrymmen inte de krav som ställs på produktionerna. Hyresvärden har kontinuerligt betonat att Sandels inte är ett kulturhus utan en skolfastighet. I och för sig spelar det ingen roll, men huset är trångt med tanke på ett kulturhus – det finns ingen möjlighet att t.ex. upprätta en konstutställning i de gemensamma utrymmena, för att inte tala om att gymnasiets bildkonstspecialisering behöver dylika utställningsfaciliteter. Revirtänkandet var uppenbart i början, men efter hand har också det försvunnit. Sandels stora auditorium, Gyllenbergsalen, förverkligades tyvärr mycket illa. Orsaken ligger enligt mitt förmenande i dålig planering och ovilja hos byggherren, som var Helsingfors stads utbildningsverk och är bara marginellt ekonomisk.

Kort sagt: Undvik misstagen som beskrivits ovan. Det mesta kan åtgärdas under planeringen, det behöver inte leda till högre kostnader. Att bygga illa är värre än att inte bygga alls”, konkluderar Leif Nysten.

9.2 ***Beakta aktörernas kunskap om den egna verksamheten***

”Om man vill använda **Vindängensalen** som ett jämförande exempel, så vill jag betona vikten av att ha gräsrotsnivån med i planeringen redan från ett tidigt skede. Beakta aktörernas kunskap om verksamheten, dess behov och särdragen i den. Beakta vilka tider de olika aktörerna behöver olika lokaler, så att det inte blir onödigt konkurrens när huset står klart. Fina omständigheter är en liten glädje om verksamheten inte kan förverkligas på ett proffsigt och fungerande sätt. Alla ska ha rätt att utöva sin verksamhet på jämlika villkor, ingen ska behöva känna att den är på undantag eller att den måste ta de tider som blivit över. Gör tydliga avtal från start, där det framgår vem som ansvarar, gör, köper, bestämmer.... Spelreglerna ska vara klara redan från början och ansvarsfördelningen mellan aktörerna tydlig och dokumenterad svart på vitt. Definiera varje aktörs skyldigheter och rättigheter i förhållande till varandra”, säger kulturproducent Eva Monthen på Esbo stad.

”Från start måste det finnas en enhet som är huvudförvaltare och har det slutliga ansvaret och beslutsrätten. Det behövs en ansvarig produktionsledare eller koordinator, som ansvarar för koordineringen av utrymmen och har ett helhetsansvar för frågor som gäller hela huset och alla aktörer. Helst en som inte är delaktig i själva innehållsproduktionen, utan ansvarar för helheten med koordinering av tider, utrymmen, städning, uthyrning, service... Att ha flera aktörer i en sal måste vara fungerande praktiken och det måste man beakta redan i planeringsstadiet.

Utrymmena ska vara ändamålsenliga för den användning de är tänkta för. Glöm inte personalutrymmen, förvaringsutrymmen, parkeringsplatser, utrymmen för kunder i foajén... eller så enkla saker som t.ex. el- och datakabeluttag i utrymmen där verksamheten det kräver. Allt sådant är en förutsättning för en smidig verksamhet. Även här ytterst viktigt att ta i beaktande olika aktörers behov; någon kanske behöver ett specialutrymme för instrument och andra större scenografilager eller klädförråd. Fundera på gemensam utrustning, vad kan man dela på, vad är bättre att var och en har själv. Reglerna för det gemensamma bör vara tydligt. Vem står för vad när utrustning behöver förnyas och repareras? En budget för löpande kostnader som gäller hela huset kunde vara bra. Det måste finnas en huvudansvarig enhet, klart definierat i avtalen.

Utmaningarna med flera parter i samma byggnad har coronakrisen gett bra exempel på; vem får vistas i utrymmen som ägs av någon annan? Påverkar det att något utrymme stängs för utomstående de övrigas verksamhet? Det är en fin tanke med generationsöverskridande verksamhet, men i vardagen kommer verkligheten dock fram i form av känsliga glasväggar och marmorgolv, akustiken med ätande barn och seniorer med hörselskador eller placeringen av arbetsutrymmen och kundtjänst vid matsal, med mera. ”I byggskedet och under och de första fem åren var Vindängen en del av kulturenheten, vilket gjorde att huset administrativt var en del av stadens kulturhus. En förändring skedde då huset flyttades till Svenska bildningstjänster och alla de stödfunktioner med teknik, personal, anskaffning av utrustning, synlighet, beslut med mera vars yrkeskunnighet och -kompetens finns på kulturenheten föll bort. Likadant påverkade detta även den svenska verksamhetens utbud; salen är liten och användningen av de andra kulturhusens utrymmen har också minskat. Det fanns en given plats för den svenska kulturen, dock med vetskapen från första start att ”allt liv snurrar inte kring Hagalund”, vilket kunderna också har påpekat. Salens storlek gjorde dessutom att verksamheten och därmed servicen som erbjuds kunderna krympte rejält.

Upplägget med t.ex. salens teknik är ett exempel på hur kombinationen med en stiftelse versus Esbo stad fungerar; då salen byggdes 2010 köpte Stiftelsen grundtekniken (som föråldras, måste förnyas eller då nåt går sönder). Om egendomen är Esbo stads är det staden som gör förhandlingar, beställningar och beslut medan nu finns det avtal om att en del görs av stiftelsen annat av Esbo stad. Försvårar i vardagen; teknik måste fungera för att verksamheten skall fungera och teknik går tyvärr sönder oväntat. Det finns inte tid för långa möten eller funderingar för att verksamheten skall pågå; om/när det ekonomiskt är möjligt att reparera, var det skall beställas. Tekniken är salens stödfunktion, som ska vara fungerande med osynlig.

Idag fungerar salen bra med MIK och Esbo stads verksamhet med den kapacitet som finns. Det finns dock inte plats för vardagliga överraskningar och inte heller resurser för att utveckla verksamheten i önskvärd omfattning, med tanke på salens storlek”, avslutar Eva Monthen. Hon betonar att staden även ordnar svensk kulturverksamhet i andra utrymmen än Vindängen, som till exempel barnkonserter i de stora kulturhusen och program på bibliotek och skolor.

9.3 *Det behövs vaktmästare och tekniker*

”**Rastis** är ett underbart allaktivitetshus i Nordsjö i Helsingfors, där arkitekt Carl-Johan Slotte gjorde ett gott jobb med planeringen av huset. Särskilt uppskattar jag resultatet av det nära samarbetet mellan arkitekten och konstnären Jan-Erik Andersson, som gav Rastis en egen saga samt färger, former, vindflöjlar och naturstenar - en unik, lekfull, visuell helhet som roar och inspirerar barnen väldigt mycket. Ett liknande samarbete vore fint också i andra kulturhus”, säger kulturproducent Siw Handroos-Kelekay, som verkade som stadens kulturproducent i Rastis under ca 15 år.

”När det gäller utrymmen skulle det vara klokt att lära sig av Rastis misstag och inte planera utrymmena för små från början. Särskilt bristen på mötesrum inte minst under skoltid har genom åren varit ett stort problem i Rastis, eftersom de behövs både för husets lednings- och arbetsgrupper, elevers grupparbeten, utomstående hyresgäster, med mera. Om möjligt skulle det också vara bra med flera omklädningsrum.

Det är också skäl att fästa uppmärksamhet vid tillräcklig tillgång på toaletter. I Rastis’ aula finns det bara två toaletter för damer, två för herrar och en inva-WC som får användas av utomstående, det är helt otillräckligt för en sal som rymmer nästan 200 personer.

Ett kök annat än skolköket är också av stor betydelse enligt min uppfattning, inte minst nu i pandemitider när man definitivt inte släpper utomstående in i de kök som tillreder barnens mat, och den regeln är troligen här för att stanna. Men det kommer alltid situationer i huset när också föräldrar, föreningar och andra utomstående hyresgäster har behov av ett kök för att ex. ordna kokkurser, fester eller

paustraktering för ett evenemang. Även om det finns ett professionellt café-restaurant-utrymme i huset, är det bra med ett kök som får användas av icke-professionella, för restauranger får ju lika lite som skolkök släppa in utomstående. Har man tillgång till en professionell restaurang som sköter pausserveringar o.dyl. är det bra att redan i förväg komma överens om i vilken mån de förväntas hålla öppet i samband med husets evenemang, vare sig det lönar sig för dem eller är mera en serviceform för husets bästa. Annars händer det lätt, särskilt under kärva tider, att privata krögare börjar plocka russinen ur bullen och t ex. bara hålla öppet på lunchtid och inte kvällar och helger när det kanske behövs för kulturprogram eller kvällskurser, men inte är ekonomiskt lönsamt. Det gäller att komma överens om hyreslättnader eller andra kompensationssystem så att alla har något att vinna på arrangemanget.

Det är också bra att se till att det finns rikligt med eluttag i allmänna utrymmen. Dels kan de behövas i samband med evenemang av olika slag om man vill ha ljud- eller ljus teknik i aulan också, dels finns det ofta besökare med behov av att ladda telefoner och laptops, i synnerhet i hus av mera öppen karaktär eller där det försiggår kvällskurser och barn med föräldrar sitter och väntar i aulan. Med tanke på information inte minst om husets evenemang samt för tillfället även till exempel coronarestriktioner, är det bra med någon form av infoskärmar och gärna också anslagstavlor och broschyrhyllor i aulan. Om man kan ha elektroniska infoskärmar som syns både på husets utsida och insida är det ännu bättre.

Fyra enheter delade från början på det ekonomiska ansvaret i Rastis, daghemmet, lågstadiet, ungdomsgården och kulturcentralen, som gjorde ett 20-års kontrakt. De hade alla dels egna utrymmen, dels gemensamma utrymmen, enligt ett system där man enligt utrymmets kvadratmeter och användningstiden per vecka räknade ut hur många procent var och en skulle betala i hyra. Men när det gällde resurser för underhåll och reparation av utrymmen och lösöre i huset, var det alltid en dragkamp om vem som skulle betala. Ett hus där många använder utrymmen gemensamt, behöver en gemensam pott med pengar för gemensamma utgifter. Värst var det när t ex någon utomstående hyresgäst hade förstört någonting, som t ex. bioduken en gång men var ovillig att erkänna sin skuld och sitt ansvar, och ingen av enheterna kunde räknas som naturligt ersättningsskyldig.

Särskilt vill jag betona att säkerhet och teknikens funktionalitet inte kan vara beroende av vem som för tillfället råkar vara hyresgäst i huset, så för att undvika sådana problem i liknande hus borde ansvaret alltid ligga hos den kommunala fastighetscentralen och antingen borde de stå för reparations- och servicekostnader eller så borde det finnas en klar överenskommelse och ett gemensamt konto för sådana utgifter.

Det borde också finnas vaktmästare och/eller tekniker anställda i ett allaktivitetshus, som behärskar tekniken, som gärna kunde vara så enkel att också barn och unga klarar av den. Men det har visat sig vara nödvändigt att det finns personer som inte är knutna bara till en viss enhet utan som kan betjäna alla enheter när som helst, såväl som gästartister och utomstående hyresgäster. Visserligen kan man kanske inte ha en heltidsanställd tekniker i ett hus som Mattby, på Rastis skulle det i alla fall inte ha funnits jobb för en tekniker på heltid, men ändå så ofta att man inte kunde vara utan heller. Man använde sig ibland av inlånade tekniker från andra kulturhus vilket var bra så länge de hade tid att komma, för de lärde i alla fall känna huset så småningom och var professionella. Men tidvis köpte man också in långtidsarbetslösa tekniker på timbasis och då kunde tyvärr kvaliteten vara väldigt varierande, om de alls dök upp.

I princip borde mer eller mindre hela personalen behärska tekniken i en gemensam sal, men det är ändå bra om det finns någon som har ett huvudansvar, inte minst för reparation och service, någon som kan apparaturen så bra att de märker när någonting behöver fixas.

Förutom vaktmästare och tekniker behöver kulturhus åtminstone en producent eller någon som koordinerar husets verksamhet och särskilt festsalsaktiviteterna, för det fungerar aldrig av sig själv fast man ofta optimistiskt tror att det skall räcka med ett bokningssystem. Det fungerar sällan i praktiken.

Någonting av det bästa med Rastis är namnen på alla utrymmen, som dels gör det lättare för barnen att orientera sig och samtidigt är väldigt roliga. Klassrummen har namn efter Rastis-sagan, som

konstnären Jan-Erik Andersson skrivit. Den heter *Sagan om holmen där regnbågen bor*, så ett rum heter Regnbågen, ett annat Vassbåten, ett tredje Pappaholmen, osv. Övriga rum har namn efter funktion, så festsalen heter Kling & Klang, gymnastiksalen Häng & Fläng, konstateljén Lera & Måla, köket Smått & Gott, förrådet Ditt & Datt, hissen Upp & Ner och lärarnas kafferum Lyckan – det är trevliga detaljer!

Rastis är fullt av fina idéer och även om allt inte fungerar optimalt, kan det bli väldigt lyckat om man utformar egna lösningar i ett nytt hus, där man tar lärdom även av våra misstag”, avslutar kulturproducent Siw Handroos-Kelekay på Helsingfors stad.

9.4 *Ett kulturhus behöver en konstnärlig profil*

”Stiftelsen kvarteret Victoria föreslog för **Teater Viirus** att teatern skulle flytta till Busholmen som en aktör bland många i det nya kulturcentret, men det var inte lockande. Men när vi erbjöds att bli huvudaktör och kurator för gästspelverksamheten blev vi intresserade och flytten blev ett faktum. Avgörande var att vi själva fick utforma den konstnärliga profilen och konceptet för verksamheten”, betonar Matilda von Weissenberg, tidigare administrativ ledare på Viirus.

”Utgångspunkten var litet speciell, för visionen med kvarteret Victoria var ganska lös, det fanns ingen klar plan och ingen fastslagen budget. Man funderade mycket på att bygga en sorts plattform för konstnärligt samarbete, men det fanns många olika åsikter om hur den plattformen skulle se ut. Avsaknaden av konstnärlig profil är ofta problemet och utmaningen med kulturhus, för om man inte har en konstnärlig ledning eller profil kan det vara svårt att både marknadsföra och driva en framgångsrik kulturverksamhet. Det räcker inte med att man låter alla blommor blomma. Ett problem i kvarteret Victoria var också de lösa löften som getts till olika aktörer och som inte infriades i och med att Viirus blev huvudaktör i kulturcentret. Där fanns flera motstridiga intressen och det gjorde början av verksamheten litet utmanande, då flera av de mindre aktörerna var missnöjda och kände sig överkörda.

Lösningen blev ändå rätt lyckad både för Viirus’ och för stiftelsens del, eftersom Viirus hade den konstnärliga kompetens och drivkraft som behövdes för att bygga upp en ny teaterscen med en professionell gästspelsverksamhet med bred och flerspråkig repertoar och för att stiftelsens avlastades helhetsansvaret för innehållet. Det viktigaste är att kulturverksamhet har en klar riktning och relevans”, sammanfattar Matilda von Weissenberg.

9.5 *Håll hyrorna rimliga*

”Den ursprungliga planen i Victoriakvarteret med Unga Teatern och andra barnkulturorganisationer skulle ha varit perfekt för oss. Vi på **Teaterskolan DOT** var mycket aktiva i början och kom med önskemål om utrymmen, material, osv. Vi besökte andra färdiga utrymmen i Hagalund tillsammans med arkitekten. Men eftersom planerna förändrades, ändrades också syftet för användningen av lokalerna”, säger rektor Anne Sandström.

”Vi fick egna verksamhetslokaler och kontor tillsammans med andra svenskspråkiga organisationer som t ex Syd kustens ordkonstskola i samma hus, vilket är bra. Det finns också ett svenskspråkigt daghem och svenska barnfamiljer i samma kvarter. En svensk- eller tvåspråkig skola på området skulle ha varit en bra kontakt för oss. Studion var en besvikelse. Den var inte planerad för teaterverksamhet, den var ritad som ett bildkonstutrymme med lavoarer osv. Utrymmena blev i verkligheten mycket mindre än vad som fanns i ritningarna. På grund av studios storlek och låga tak kan vi inte hålla lektioner i fysisk teater i den och det är dyrt för oss att hyra Viirus stora scen. Förrådet är för litet för oss. Kontorets läge gör att föräldrar, barn

och andra har svårt att hitta dit. I praktiken delar vi kontorsutrymmet med Finlandssvenskt Filmcentrum rf. Samarbetet med huvudhyresgästen Teater Viirus var utmanande till en början. Studion är lyhörd och övrig verksamhet i cateringköket som ligger vägg i vägg eller i Galleriet utanför, står emellanåt.

Bottenplanen och organisationernas verksamhetsformer kunde överensstämman bli bättre. Nedre och övre plan borde kunna nås inre vägen, utan att man behöver gå ut på gatan i ur och skur. Vi saknar en samlingspunkt för organisationscentret på andra våningen i form av ett gemensamt kafferum. Nu ses vi i korridoren och mailar till kontoret bredvid. Likasinnade organisationer med gemensamt intresse för kultur underlättar samvaron och möjliggör gemensamma aktiviteter och stöd för varandra.

Det viktigaste är öppenheten och nyfikenheten för varandras arbete. Vi i DOT arbetar också gärna tvåspråkigt, både sektor- och ålderöverskridande med olika konstformer för att öka diversiteten i huvudstadsregionen. Vi saknar fortsättningsvis ett barnteaterhus i Helsingfors.

Våra hälsningar till Focus Mattlidenprojektet är: Håll hyrorna rimliga. Var och en part borde ha ett eget hyresavtal, det fungerar sämre med andrahands hyresgäster. Bygg ändamålsenliga lokaler för kontor och för teaterverksamhet med högt i tak, lugnt ljudisolerat läge, tillräckligt stort, bra golv, klädförråd, starkström, faciliteter för ljus och ljud och gärna möjlighet till dagsljus i arbetet med småbarnsgrupper. Kort sagt; bygg lättillgängliga och –åtkomliga utrymmen”, avslutar Anne Sandström.

9.6 *Någon måste ta ansvar för det gemensamma*

”När **Sydskustens landskapsförbund** och övriga organisationer flyttade till kvarteret Victoria hade alla fullt upp med sitt eget. Det fanns ingen som hade ansvaret eller tog initiativ till att utveckla samarbetet, gemensamma möten och verksamheten som helhet i huset. Möten och sammankomster ordnades sporadiskt och de möten som ordnades gällde främst praktiska saker, som utrustning till mötesrummet, dåligt fungerande städning, luftkonditionering, skyltning, osv.

Det behövs någon som har ansvaret för att det skapas forum och möjligheter till idéutbyten samt utveckling av olika verksamhetsformer och konkreta samarbeten om målet är ett aktivt kulturcenter. Visst ska det också ske på eget initiativ och spontant, vilket det delvis också gjorts. Vi har t.ex. ett bättre samarbete med Teaterskolan DOT nu än tidigare, vi samarbetar också med Marthaförbundet kring bl.a. kurser och läger, mm. Det finns också både stora och små planer för framtiden och vad vi kunde göra tillsammans, säger rektor Monica Martens-Seppelin.

”Arkitekturen och planlösningen i organisationscentret är inte fungerande som den är nu i Victoriakvarteret. Det finns inget gemensamt kaffe- och samlingsrum eller naturlig möjlighet till spontana samlingar och möten. Ett kök i korridoren ger inte det som behövs. Att förena bottenvåningen med organisationscentret hade varit en naturlig lösning, men nu måste man gå yttre vägen för att komma in till Viirus entré och restaurangen.

Kvarteret Victoria gav oss främst nya kontorsutrymmen i en dynamisk och svenskspråkig miljö. Men själva synergierna och de ändamålsenliga utrymmena för att ordna verksamhet och evenemang har ännu vi inte haft erfarenhet av. Det är idag för dyrt och för krångligt för oss att t.ex. hyra teatersalen för seminarier och dylikt. Mötesrummet är fungerande och vi har ett bra system för bokningen.

Vad gäller en mera levande kulturverksamhet i huset finns det mycket som kunde göras och utvecklas. Vi kommer säkert på sikt att ha ordkonstverksamhet för barn och unga och även annan kulturverksamhet i huset och för en bredare målgrupp, men som det är nu har vi all vår verksamhet på andra håll i staden. Just nu är det främst Viirus’ verksamhet som är det som syns utåt och de har lyckats med att bygga upp en ny bred teaterscen i huset.”, avslutar Monica Martens-Seppelin.

10. Slutord, förslag och slutsatser

10.1 Slutord

Alla respondenter tyckte att det var **bra att man kartlägger kultur- och bildningsfältets behov och önskemål med en rapport**, men många påpekade att rapporten kunde ha gjorts tidigare, som ett underlag för de allra första diskussionerna med både kommunala och privata aktörer. Flera respondenter konstaterade att rapporter alltför ofta har gjorts efter att projekt genomförts, men mer sällan som ett första steg i en ny samarbets- och kartläggningsprocess.

Kulturaktörerna konstaterade samfällt att det vore **viktigt att alltid ha aktörs- och gräsrotsnivån med i planeringen från ett tidigt skede**, då man planerar nya utrymmen och verksamhetskoncept. Man borde alltid beakta aktörernas specialkunskap om sin egen verksamhet med alla dess behov och särdrag. Även de kommunala och privata finansierarna omfattade dessa tankegångar.

Nya utrymmen ska vara ändamålsenliga för den användning de är tänkta för. För att verksamhet ska kunna skapas och utvecklas måste det finnas förutsättningar för att fungera på lika villkor för alla som ska verka i ett gemensamt hus. Det bör finnas ett fungerande system och en struktur för samarbete och någon som ansvarar för den dagliga koordineringen. Det är viktigt att hålla hyrorna rimliga och var och en part borde ha ett eget hyresavtal, för den dagliga verksamheten fungerar sämre med andrahands hyresgäster.

Erfarenheterna från andra kultur- och allaktivitetshus var entydiga, när det gällde avtal och ansvarsfördelning. Det betonades att då man bygger ett hus bör man göra **tydliga avtal från början** och bestämma vem som ansvarar, bestämmer, agerar, köper och reparerar. Det gäller såväl utrymmen som inventarier och teknisk utrustning. Spelreglerna ska vara klara från början och ansvarsfördelningen mellan aktörerna ska vara tydlig och dokumenterad svart på vitt. Det konstaterades att ett hus kan ha många fysiska men också mentala ingångar, det vill säga ett hus kan ha en mångfacetterad profil och image.

Teateraktörerna betonade att **ett kultur- eller teaterhus medför helt specifika krav på utrymmen och en egen konstnärlig profil**. Även stora och komplexa frågor som konstens autonomi och behovet av tillräckligt fysiskt och mentalt utrymme för konstnärligt skapande lyftes fram. Man konstaterade att ett teaterhus behöver många olika komplicerade funktioner och utrymmen, för att produktionsmaskineriet ska fungera optimalt. Teaterverksamhet är inte så lätt att kombinera med annan verksamhet, trots att man vid första anblicken kunde tro att det är enkelt att dela på en fastighet under olika tider på dygnet, veckan eller året.

Man betonade att det är **viktigt att skilja på konstnärlig respektive kulturpedagogisk verksamhet**.

Övriga aktörer signalerade ett **visst intresse för att kombinera konst och vetenskap**, men med många förbehåll, främst ekonomiska. Det framgick att mycket verksamhet är inriktad på Otnäs.

Bildningsaktörerna var ense om att **barn behöver kulturupplevelser och mångfald** för att växa till vidsynta och accepterande vuxna och att alla ytor för barn och unga är *money in the bank*. Man konstaterade att helhetsskapande undervisning enligt läroplanen även kräver kultur- och andra aktörer för att genomföras på ett lyckat sätt. Man betonade också behovet av konst- och kulturpedagogik i undervisningen och efterlyste ett kreativt och **mångprofessionellt samarbete mellan lärare och kulturpedagoger**. Särskilt

ungdomars behov av skapande kulturverksamhet och egna hobbyer för att utveckla självkänsla, identitet och välmående lyftes fram som ett svar på det illamående många barn och ungdomar upplever just nu.

Eleverna i Mattlidens grundskola var intresserade av verksamhet i nya bild- och musiksalar, men också av dans och rörelse, drama och teater, cirkuskonst, media- och ordkonst.

Många respondenter lyfte fram **behovet av mångspråkig och mångkulturell verksamhet**. Det betyder att man borde **involvera även finsk- och flerspråkiga kulturaktörer i en helhetsplanering**. Orsakerna är dels att man då kan uppnå en större diversifiering av kulturutbudet (till exempel fler konstarter) och metoderna men också för att uppnå ett större och bredare publik- och aktörsunderlag.

De aktörer som redan ägnar sig åt mångkulturell verksamhet poängterade att mångkulturella målgrupper varken är enhetliga eller lätta att fånga upp, vilket ofta gör att de kommunikativa processerna ofta är långsamma och resurskrävande. Mångkulturellt arbete påverkar allt från attityd, framförhållning och rekrytering till processer, metoder och fortbildning. **Det behövs ett interkulturellt helhetstänkande, som genomsyrar hela verksamhetskulturen.**

Många kulturpedagogiska aktörer är intresserade av att utveckla sin verksamhet och även nya koncept i samarbete med andra aktörer, men aktörerna hade rätt få konkreta förslag på hur man konkret kunde **initiera, utveckla och finansiera nya verksamheter i ett längre perspektiv**.

Ett par respondenter kastade fram **tanken om en arkitekttävling** för att väcka ett större intresse för ett nytt kulturcentrum.

Någon förde fram tanken om ett **samarbete med en eller flera konstnärer**, som aktivt kunde medverka till att utforma en barnvänlig och framför allt kreativ miljö i ett nytt hus med många funktioner. Man betonade att det som byggs ska hålla för en lång och föränderlig tid framöver.

En god och genomtänkt helhets- och detaljplanering lyftes fram som a och o för ett lyckat resultat eller som en respondent uttryckte det: "att bygga illa är värre än att inte bygga alls".

10.2 Fyra förslag (samma som i punkt 4.2)

1. Utveckla en ny mångspråkig och –kulturell kulturskola på Mattlidenområdet

Satsa på att bredda utbudet av konstarter för att utveckla en modern och kreativ kulturpedagogisk undervisning på flera språk. Omvandla även finskt substanskunnande till svensk verksamhet.

Fördelar: Nya målgrupper med barn och unga kunde nås med en bredare verksamhet, en intressant profilering som resurscentrum för flerspråkig kulturpedagogik kunde utvecklas och en högprofilerad kulturskola med en ambitiös utbudspalette kunde väcka intresse både lokalt och nationellt.

Nackdelar: En kulturskola har avgiftsbelagd verksamhet och är därmed inte tillgänglig för alla intresserade. Det här är en stor utmaning särskilt gällande mångkulturella och resurssvaga målgrupper. Det kan också

vara utmanande för gamla aktörer att förnya sig, att frångå revir- och konkurrenstänkande, att förmå expandera och samarbeta på nya sätt. Nya verksamheter kräver en god stress- och risktolighet.

2. Skapa ett mångsidigt hus för gratis kultur- och fritidsverksamhet enligt Esbomodellen

Satsa på att utveckla huset till ett resurscentrum för en experimentell pröva på– kulturpedagogik enligt fritidsmodellen i Esbo och befäst rollen som en flerspråkig aktör även i ett nationellt sammanhang. Kanske kunde man utveckla hybridmodeller för både fysisk och digital verksamhet för en bredare målgrupp.

Fördelar: Huset kunde bli ett intressant experimenthus för mångspråkig kulturverksamhet med låg tröskel, vilket är något som behövs med tanke på barns och ungas välmående, och som de flesta kommuner och kulturfinansiärer därför är intresserade av. Det finns ett klart momentum för detta just nu, när man har konstaterat att barn och unga mår dåligt, känner sig ensamma och behöver utveckla empatiska relationer. Eventuellt kunde man ytterligare komplettera med kulturverksamhet på svenska för specialbarn, vilket också är en aktuell nisch att fylla. I så fall kunde man rikta sig till specialbarn i hela huvudstadsregionen.

Nackdelar: Det kan vara krävande att skapa en bas för en helt ny sorts verksamhet och att hitta kompetenta och lämpliga drivkrafter och aktörer för detta. Pilotverksamhet kräver tid, mod och resurser.

3. Skapa ett flerspråkigt och mångkulturellt barnkulturhus som ett resurscentrum för svenskspråkig integrations- och ungdomsverksamhet

De svenskspråkiga integrationsstigar kunde i bästa fall skapa grogrund för många helt nya verksamheter.

Fördelar: Man kunde skapa ett nytt, intressant koncept ur en nationell svensk integrationssynvinkel.

Nackdelar: Skolcentrets barn och unga skulle inte vara huvudmålgruppen för den nya verksamheten. Det kan vara utmanande att kombinera både barn- och ungdomsverksamhet i samma hus, att rekrytera kompetent personal och att hitta ett fungerande, brett fokus för en mångspråkig verksamhet.

4. Profilerar Mattliden som ett kulturpedagogiskt resurscentrum för både barn- och seniorkultur

Gör huset till en föregångare som ett resurscentrum för generationsöverskridande kulturverksamhet.

Fördelar: Man kunde skapa ett nytt framtidsorienterat må bra-koncept med många samarbetsparter.

Nackdelar: Tiden är kanske inte ännu mogen för nya verksamhetsmodeller, där fördelningen av finansieringen är oprövad mellan olika aktörer inom kultur- respektive socialsektorn. Men kunde kulturell interaktion på lång sikt komplettera eller till och med ersätta mediciner och sociala stödåtgärder?

10.3 Slutsatser

Det fanns många gemensamma tankar och visioner i de flesta respondenters svar gällande den eventuella nya kultursmedjan på Mattliden och de kunde sammanfattas enligt följande:

Samla alla tänkbara flerspråkiga aktörer och finansiärer till breda framtidsdiskussioner och våga tänka stort! Konceptet för en ny kultursmedja ska hålla i tiotals år framåt i tiden.

Det finns många olika modeller, som kunde fungera för ett nytt hus med kulturell fritidsverksamhet, men för att huset ska väcka tillräckligt intresse gällande både kommunal och privat finansiering och framför allt drift behövs en **ordentlig satsning med kvalitet, engagemang och professionalism i fokus.**

Det kunde vara bra att inventera det konstnärliga och kulturella substanskunnandet på bred front, för att expandera paletten av möjligheter. **En ny finlandssvensk framtidsstrategi kunde vara att investera i finskt och internationellt substanskunnande och omvandla det till svensk eller tvåspråkig verksamhet.**

Man kunde börja med att ordna **öppna tematiska idémöten för att samla in konceptidéer och utbyta tankar** och sedan fortsätta den konkreta planeringen i mindre grupper, där deltagarna förbinder sig till någon typ av långsiktigt engagemang.

Det nya centret måste planeras och profileras i tätt samarbete med intresserade aktörer, som är intresserade av att bedriva verksamhet i huset.

Det behövs även en koordinerande kraft, som håller i trådarna och kan se till helheten. Koordinatoren ska kunna mobilisera, samla och rikta den gemensamma innehållsutvecklingen på ett kreativt men samtidigt konkret och fungerande sätt.

Huset måste uppfattas som tillräckligt intressant och unikt ur en finlandssvensk, lokal eller nationell synvinkel för att kunna förverkligas. Det räcker inte med en kultursmedja för skolcentrets behov eller en verksamhet som motsvarar de lokala insatser som finns just nu, utan det behövs en mycket större, bredare och mer verkningsfull satsning på framtiden.

Man borde **mobilisera en kommunal, statlig och privat finansiering** för både fastighetsinvesteringar och för en långsiktig, ambitiös och mångsidig verksamhet.

Förutom konst och kultur kunde man i verksamheten eventuellt **inkludera vetenskap, olika former av digital verksamhet och kommunikation och kanske också experimentellt företagande**, med fokus på barns och ungas egen nyfikenhet och kreativitet. Barn och unga ska vara de aktiva subjekten i verksamheten.

Publik- eller användarunderlaget måste vara tillräckligt brett och mångsidigt, vilket betyder att verksamheten måste bedrivas även på andra språk än svenska. En inkluderande mångspråkig verksamhet medför många praktiska och mentala konsekvenser när det gäller samarbete, gemenskap, ägarskap och tillit.

Användningen av ett nytt och välutrustat hus bör vara mångsidig och effektiv, både då det gäller olika tider på dygnet, olika veckodagar eller årstider. Det är kanske inte vettigt att bygga ett nytt fint hus, som står tomt på söndagar på grund av personalens höga söndagstillägg eller som ingen har användning för under sommarmånaderna. Men med en genomtänkt och varierad mix av användare och verksamhet kan även de utmaningarna lösas.

Många respondenter ansåg att det kanske inte är ett nytt kulturhus som behövs på Mattlidenområdet, utan snarare någon typ av **kulturellt resurscentrum för utveckling av specialkompetens** gällande en eller flera olika målgrupper. Även seniorer kunde vara en tänkbar målgrupp för huset, särskilt ifall det byggs seniorbostäder och äldreboenden på campusområdet.

Focus Mattliden kunde bli ett resurscentrum för barns, ungas och kanske även seniorers eget skapande, utveckling och välmående i ett empatiskt samspel mellan både jämnåriga målgrupper och mellan människor från olika generationer. **Målsättningen kunde vara att skapa ett dynamiskt och mångfacetterat kulturpedagogiskt centrum för både nutida och framtida behov.**

Avslutningsvis kan man sammanfatta tankarna i en vision om en kultursmedja på Mattliden, som kunde bli en ny form av ett kreativt kulturpedagogiskt resurscentrum, där både processer och metoder kunde utvecklas i ett dynamiskt, mångprofessionellt och tvärsektoriellt samarbete och gärna på flera språk.

Intervjuade, november 2020 - mars 2021

Svenska bildningstjänster, Esbo stad

direktör Barbro Högström

utvecklingschef Ida Stolt-Haglund

specialsakkunnig Sanja Skoog-Honkanen

specialsakkunnig (till 2018) Camilla Nemlander-Sjöberg

bitr. rektor Ann-Christine Stenbacka och lärarna vid Esbo Arbis

Mattbergs daghem, föreståndare Birgitta Åberg

Mattlidens grundskola, rektor Ulrika Nyman-Willför

grundskolans elevkår och elevkårens handledande lärare Henrika Wendelin

Mattlidens gymnasium, rektor Saana Ruotsala med kolleger

Nämnden Svenska Bildningstjänster, ordförande Bo Lönnqvist

Vindängens kulturcentrum, kulturproducent Eva Monthen

de svenska ungdomsledarna och Marika Lustedt, förman för den svenska ungdomsenheten

Ungdomstjänster, Esbo stad

ledande ungdomsledare Carina Granholm

Kulturtjänster, Esbo stad

kulturdirektör Susanna Tommila

kulturchef Tiina Kasvi

Kulturpedagogiska aktörer

Esbo bildkonstskola, rektor Maritta Poijärvi

Esbo bygdens ungdomsförbund, verksamhetsledare Martina Gardberg

Musikinstitutet Kungsvägen, rektor Patrik Smulter

Musik och kulturskolan Sandels, rektor Leif Nysten

Teaterskolan DOT, rektor Anne Sandström

Syd kustens ordkonstskola, rektor Monica Martens-Seppelin

Kulturaktörer

Teater Taimine, teaterchef CG Wentzel

Teater Viirus, tidigare administrativ ledare Matilda von Weissenberg

Unga teatern, ordförande Silja Borgarsdottir-Sandelin, konstnärlig ledare Meri Anna Hulkkonen,

administrativ chef Anki Hellberg-Sågfors

Övriga aktörer

Helsingfors stad, kulturproducent Siw Handroos-Kelekay

Practicum, rektor Laila Andersson

Svenska nu, projektchef Mikael Hiltunen

Svenska tekniska vetenskapsakademien i Finland, akademisekreterare Åsa Lindberg

Tekniska Föreningen i Finland, verksamhetsledare Annika Nylander

Teknologföreningen, ordförande Edvard Ohlström

Fonder och stiftelser

Aktienstiftelsen Esbo-Grankulla, styrelseordförande Christina Gestrin, ombudsman Patrik Lerche

Brita Maria Renlunds stiftelse, VD Gun Sandberg-Wallin

Svenska folkskolans vänner, kanslichef Johan Aura

Svenska Kulturfonden, VD Sören Lillkung